

Dahls Quisling-biografi: En redelig bok

Hans Fredrik Dahl

Av Hans Olavsén

Hans Fredrik Dahl:
Vidkun Quisling.
En fører for fall.
Aschehoug 1992.

La det være sagt med en gang: Denne boken vil ikke skape noen masseopplutning om Vidkun Quisling i det norske folk. Dahl gir en meget fyldig fremstilling av Quislings opptreden og politikk umiddelbart før og under okkupasjonen. For fullt ut å forstå — og enda mer for å godkjenne — Quislings handlemåte, må man ha satt seg meget grundig inn i forholdene i Norge i tidsrommet 1939—45, og det er det dessverre relativt få som har. Dahls bok er med andre ord ikke et verk som kan bringe Quisling oppreisning i menigmanns øyne. Like fullt finner jeg det riktig å karakterisere Dahls innsats som redelig. De fleste andre utlegninger av Quislings og vår innsats har nesten alle vært ondsinnede, og ondsinnet er Dahl absolutt ikke.

Det som gjør at jeg stiller meg såvidt positiv til Dahls arbeide, er at han gjennom hele boken forsøker å finne rimelige forklaringer på Quislings handlinger. Det er riktig som han selv sier, at han forsøker å gi et bilde av Quisling på Quislings premiser. Ofte finner Dahl frem til begrunnelser som jeg langt på vei kan godta, men min innvenning er at han ikke har skikkelige sammenfatninger av Quislings

helhetssyn

på de forskjellige sakskomplekser. Ofte er forklaringen splittet opp i brokker, som man må plukke sammen fra forskjellige deler av boken.

Et eksempel på dette er Dahls tanker om Quislings motiver for desembermøtet med Hitler i 1939 og regjeringdannelsen 9. april 1940. Her har det etter min mening etterhvert dannet seg et ganske godt bilde av hvordan Quisling tenkte, men Dahl har bare delvis oppfattet dette. Typisk er at han i forordet snakker om «det svik han gjorde mot oss alle». Det ville han ikke ha skrevet om han hadde sett sine egne forklaringer i systematisk sammenheng.

Det krever jo egentlig en hel doktoravhandling om man skal gå inn på hva det var som fikk Quisling til å handle som han gjorde i slutten av 1939 og i april 1940, men jeg vil likevel prøve meg på en kort sammenfatning.

I desember 1939 var det klart for alle som ville se at det forelå en overhengende fare for at de vestallierte ville gå i land i Norge, noe som jo i dag til overmål er bekreftet. Hva ville så det bety for Norge? Jo, at overlegne tyske styrker ville angripe landet fra sør og Sovjet-samveldet fra nord, omtrent slik det hadde skjedd i Polen. Stormaktene ville støte sammen for full kraft på norsk jord. Våre byer ville bli ødelagt, og hele vårt land ville bli utsatt for en verdenskrigs herjinger. Om dette var risikoen, ville det beste være at tyskerne kom først, dette ut fra det enkle resonnement at tyskerne på det tidspunkt var langt de sterkeste og i stand til å avverge vestallierte angrep på landet. Slik ville Norge unngå å bli stormaktens hovedkampplass. Et annet moment kom også til. Tross den tysk-sovjetiske ikkeangrepspakt

(Forts. side 9)

Et håndtrykk fra en åpnet neve

Av Arne Roll

«Nå står vår sak bedre for hver dag som går.» Påstanden pryder F&L. Dersom det menes respekt for historiske fakta, har bladet rett. Motta min jøssing-respekt for INO (Instituttet for norsk okkupasjonshistorie) og dets lille organ F&L: Dere har gjentatte ganger innrømmet at Hitlers jødefølgelse var en forbrytelse. Og dere har vært villige til å trykke motpartens innlegg. Knut M. Hansson skriver spydig mot dere i nr. 4,

1992: Norske Tysklands-fanger fikk bare svenske og danske Røde-Kors-pakker, ingen norske, fordi Quisling angivelig var imot slik humanisme. Dere gir i en hale til innlegget en antydning til forklaring av fenomenet, men bestrider ikke historiske fakta. Det vil heller ikke jeg gjøre. Denne lille artikkel er en unnskyldning til dere på den gale side i 1940—45 fordi vi jøssinger da og etterpå så lenge var allergiske mot historiske fakta. Det tok jo et tiår eller mer etter krigen før vi i gymnaslærebøkene fritt kunne få dosere

sannheten:

Engelskmennene og franskmennene var det som først planla okkupasjon av Norge, mens Hitler helst ville se en fast håndhevet nøytralitet her nord. Hva som enda ikke doseres er at når vi nordmenn hadde lagt ned våpnene, så var det imot internasjonalt godtatt folkerett å samle våpen fra engelske slipp oppi fjellene. Det var vår oppførsel som var folkerettsstridig, ikke tyskerne reaksjoner (fanger ned til Tyskland). Kanskje var vår underlige «nøytralitet»

(Forts. side 8)

Viking i østerled

Av HaWa

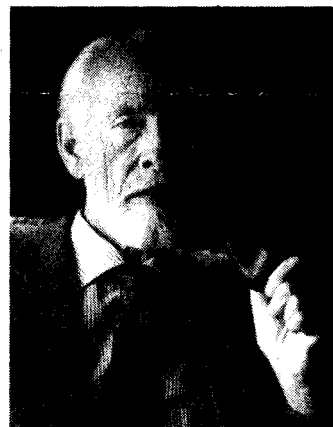
Per R. Johansen
Frontkjemper
Aschehoug (213 s.)

Etter en «prolog», et kutt fra vinterkrigen i øst 41/42, innleder Per R. Johansen sin bok, Frontkjemper, slik: «Det samfunn jeg ble født inn i den 29. desember 1920, var preget av arbeidsløshet, fattigdom og klaseskiller. Tiden etter krigen og fram til det store krakket i 1929 var vond. Selv om Norge ikke hadde deltatt direkte i krigen, fikk også vi føle etterkrigstidens vanskeligheter. Det var titusner av arbeidsløse i et samfunn som fra før var fattig, og som på ingen måte hadde det sosiale sikkerhetsnett som ga tilstrekkelig vern mot nøden.»

Kampen for liv og utkomme

var hard og nådeløs — slik som vinterkrigen ble. En effektiv innledning til en meget personlig beretning nedtegnet i en enkel språkdrakt som kler stoffet og fortelleren. For den som har opplevet vanviddet på nært hold, er det ikke vanskelig å se dramatikken i den nøkterne fortellingen, men jeg tror at også andre vil fornemme de fysiske og mentale belastningene innsatsen medførte. Unggutten som tross dårlig utgangspunkt omsider hadde kjempet seg til en solid posisjon som håndverker, stupte seg ut i det ukjente. Det er ikke mulig å se annet enn edle motiver.

I sprangvis framrykking følger vi Per gjennom ungdom, krig og oppgjør. Fra samlingen på Lakkegata skole via den beinharde soldatutdannelsen i Østerrike og til den enda har-

Per R. Johansen

dere fronttjenesten. Etter skader og sykehus tilbake til Norge og polititjeneste. Så offisersutdanning og ny fronttjeneste. Til slutt dom og fordømmelse hjemme.

Per legger ikke skjul på sinne, redsel, mismot, lus og kulde. Det blir etter hvert en del av hverdagen. Glimtene av humor og sågar kjærlighet lyser opp. Særlig vil Ilebulivet og rettssalen vekke både dystre og muntre minner hos mange «utskudd».

Johansen skjuler heller ikke sin forargelse over de forsøk på konspirasjon mot Quisling som han ble vitne til under tjenesten i Germanske SS i Trøndelag. Det var en sterkt medvirkende årsak til at han søkte om ny tjeneste ute. Han fikk på den måten avslutte krigen som stabsoffiser med bedre oversikt over hendelsene. Undertegnede var selv med under den for så mange, skjebnesvangre avslutningen.

(Forts. side 8)

En takk

Av John Sand

Som kjent har professor Hans Fredrik Dahl fått ferdig bind II av sin store Quisling-biografi. En mer kyndig mann enn meg omtaler boken på annet sted her i avisen.

Selv har jeg små kunnskaper om Quisling og NS. Likevel er det ikke vanskelig for meg å fastslå at denne biografien er noe helt anderledes enn de som er blitt utgitt før. Det henger

bl.a. sammen med at Dahl har to egenskaper som vi har savnet sårt i denne forbindelse hos den eldre historikergenerasjon. Den ene egenskap heter mot. Den andre heter redelighet.

Både den «rette» og den «gale» siden vil hevde at det finnes flere feil i biografien. Ja, selvsagt gjør det det. Det er etter min erfaring ytterst få historiebøker som er feilfrie. I en verdifull engelsk bok «Innside SOE» fortelles det at engelske styrker

gjenerobret Trondheim i april 1940! Selv i leksika vrir det av feil.

Jeg vil rette en hjertelig takk til professor Dahl for hans store verk. Og like mye: Takk for modig innsats for å bygge ned skillelinjene mellom den «rette» og den «gale» siden.

I et avsnitt av boken er det uenighet mellom professoren og meg om et faktisk forhold. Det håper jeg å kunne komme tilbake til i neste nr.

BLIKK PÅ VERDEN

Av Arbirer

Våpenløse reserveoffiserer

Noen kan kanskje mene at dette er en innenrikspolitisk sak, men all den stund militært forsvar alltid står i en utenrikspolitisk sammenheng, tar jeg allikevel opp spørsmålet. Utgangspunktet er dette at stadig flere av landets 50.000 reserveoffiserer får pålegg om å levere inn sine mobiliseringsvåpen. Disse har de fått utlevert i henhold til lov av 10. juni 1949, som pålegger dem å «yte motstand mot et væpnet angrep fra første øyeblikk.» Hvordan skal de kunne gjøre det uten våpen?

Overkommandoen oppgir tre grunner for inndragningen: Det blir stadig stjålet våpen som oppbevares privat, våpnene må kontrolleres og dessuten er den internasjonale situasjon ikke slik at beredskap er noe tungtveiende argument.

Har man hørt på maken? Hver eneste dag får vi høre at kommunistene er på offensiven i Russland. Det skal ikke mye til for de greier å tilrive seg makten slik forholdene nå er. Samtidig konsentrerer russerne alle sine flåtestyrker på Kola. I en slik situasjon sier altså vår overkommando at beredskap ikke spiller noen rolle.

Rød seier i Litauen

Som et apropos til denne farlige utviklingen fikk vi resultatet av de litauiske valg i oktober. Den tidligere kommunistiske leder og det parti som etterfølger kommunistpartiet, fikk nesten halvparten av stemmene. Disse folk kommer nå til å styre i Litauen de nærmeste år. Hva om et valg i Russland gir samme resultat? Så elendige som forholdene er der i øyeblikket, er ikke det på noen måte utelukket.

Iransk imperialisme

Albert Henrik Mohn hadde 3. oktober en meget interessant artikkel i Morgenbladet om «Irans stormaktsdrømmer». Her påpeker han fire ytterst uheldige utslag av iransk imperialisme:

1. Tross FN-vedtaket om ikke å forsyne de stridende parter i Jugoslavia med våpen, har Iran utstyrt muslimene i Bosnia Hercegovina med håndvåpen og ammunisjon.

2. I Libanon understøtter Iran gerilja- og terrororganisasjonen Hizbollah med penger.

3. Verre er det imidlertid hva Iran foretar seg i Sudan. Her opptrer de arabisktalende muslimer i nord som regelrette undertrykkere av den delvis kristne negerbefolkningen i syd. Iran har levert krigsmateriell for 150 millioner kroner til muslimene og har dessuten gitt dem en million tonn olje gratis.

4. Det verste er imidlertid at Iran i Sudan driver opplæring av islamske fundamentalister fra Algerie, Marokko, Tunis og Egypt for at disse skal drive sabotasje og terror i sine hjemland.

Jeg har før pekt på hvor livsfarlig den islamske fundamentalismen er. Vi gjør vel i å overveie hva den kan komme til å bety for oss i fremtiden.

Det går da fremover i Mellom-Tyskland

Forholdene i det tidligere DDR er stadig meget vanskelige, men skal vi tro bladet Politik, utgitt av forbundsregjeringens informasjonstjeneste, så går det da fremover. I tidsrommet juli 1990 til mai 1992 er 7.613 bedrifter privatisert. De nye eiere har investert 103 milliarder D-mark og har garantert 1.155.000 arbeidsplasser. Som kjent deltar også norske storbedrifter i denne privatiseringen, bl.a. ved overtagelse av skipsverft. Det er imidlertid langt igjen. Idet dette skrives, kommer det meldinger om at Tyskland neste år må opppta store lån i utlandet av hensyn til det arbeide gjenforeningen krever.

Sort indre strid i Sør-Afrika

Kamp på livet løs mellom Mandelas ANC og zuluenes Inkatha fortsetter å forsinke forhandlingene om en varig løsning i Sør-Afrika. For øyeblikket er det særlig i Natal det foregår. De Klerk har sendt politi og tropper for å skape ro og orden, men det oppfatter ANC som en krigserklæring. Ellers anklager ANC ham for å unnlate å gjøre det nødvendige. Ibsen har så inderlig rett: Om jeg hamrer eller hamres, like fullt så skal det jamres.

Mer ja eller nei til EF

Av Ole Bakken

I F&L nr. 9/92 svarer både Sigurd Lyngstad og R.H., Bærum, på mitt lille innlegg. «Ja eller nei til EF» i F&L nr. 7/92.

Feilen kan være min, men jeg forstår fremdeles ikke hva slags økonomisk system Lyngstad går inn for. Dette med «pengedyking» betyr jo i klarsprog ikke annet enn at folk flest vil ha mest mulig penger mellom hendene. Det kan man ikke fortenke dem i, og det vil de fortsatt gjøre enten vi blir med i EF eller ikke. Hvis Lyngstad er så redd for konkurranse på det økonomiske område, hva vil han da ha isteden? En toppstyrt kommandoøkonomi? I så tilfelle vil vi aldri bli enige.

At de to siste verdenskriger skyldes markedøkonomien, er vel egentlig et marxistisk postulat. I virkeligheten dreide det seg om en kamp mellom nasjoner om livsrom. Det er jo ikke minst

for å forhindre nye slike kamper at EF er blitt til.

Jeg gjentar min påstand om at den eneste form for sunn økonomi er lønnsom produksjon. Er ikke det det samme som ærlig arbeid? I så måte står det elendig til i gamle Norge. Fastlandsindustrien er i en meget dårlig forfatning. Uten oljen ville vi forlenget vært bankerott. Men oljen varer bare i ca. tredivde år. Innen den tid må vår industri ha forbedret seg vesentlig. En av de alvorligste hindringer for norsk industri er at hjemmemarkedet er så lite. EF tilbyr oss et hjemmemarked på flere hundre millioner mennesker. Hvis vi er flinke nok og har tillit til våre egne evner betyr det uante muligheter for oss.

At Quisling ville ha gått imot samarbeide i Europa i dag, kan man selvfølgelig påstå, men man vil ha meget vanskelig for å bevise det. Faktum er at da Quisling i 1930 la frem sine første

unionsplaner, var forholdene rundt om i Europa langt verre enn i dag. Han fastholdt sin føderalistiske innstilling gjennom de harde tredveårene og også gjennom en seksårig verdenskrig. At han skulle oppgi en av sine politiske hovedtanker etter at flertallet av Vest-Europas nasjoner har funnet frem til et tett samarbeide, er en påstand som strander på sin egen urimelighet.

R.H., Bærum, skriver at han personlig ikke er redd for EF, men at han er betenkt på grunn av våre etablerte politikeres unasjonale holdning. At vi for tiden har dårlige politikere, er jeg svært så enig i, men det er ikke avgjørende. Det viktige er at flertallet av det norske folk har bevart sitt nasjonale instinkt, og det tror jeg at det har. Et av bevisene på det er faktisk den foreløbige og på feilaktige premisser baserte motstand mot EF. Saken er imidlertid at norsk (Forts. side 8)

Serbia i sine fedres fotspor

Av Håkon Glosli

Massakreringen i Ruma er representativ for tusener tettsteder i Jugoslavia i 1944/45:

Før krigen bodde det her over 10.000 tyskere. Området — et av de vakreste steder i Syrmia — dannet sentrum for de tyske bosetninger i distriktet.

Partisanene hadde knapt fått opprettet sin militæradministrasjon 25. okt. 1944, før de begynte å samle sammen og likvidere alle tyskere i området. De ble slept sammen fra Nikintzi, Grabovtzi, Kraljevtzi, Hrtkovtzi, Putintzi, Wrdnik og mange andre steder, og det gjaldt ikke bare menn, men også kvinner og barn. De ble først sperret inne i Hrvatski-kirken. Så måtte de kle seg nakne, la klærne ligge, for deretter å marsjere ut forbi et teglverks store brennøvn og ut i et leireuttak hvor den første troppen av fanger ble skutt.

Deretter ble de etterhvert ankomne beordret til å klyve opp på likhaugen for så å bli plaffet ned. De som nølte ble stukket med bajonett. Mange ble bare såret. Skrikene fra de underliggende stilnet etterhvert som haugen av ofre vokste.

Cirka 2.800 folketyskere fant her døden på en eneste dag. Mange ble også skutt enkeltvis omkring i distriktene, slått eller stukket i hjel.

På dette vis ble den tyske minoritet på i alt 600.000 som ikke flyktet, totalt utryddet i Jugoslavia i 1944/45.

Den hadde hatt bosetning i

områdene henimot ett tusen år, i et godt forhold, uten forviklinger sammen med den øvrige lokale befolkning.

Også på oppfordring fra den øvrige sivile befolkning, unnlot de fleste å rømme distriktene da russerne og partisanene kom. Men Tito sammen med sine

serbiske partisaner utryddet denne minoritet konsekvent i hele landet sammen med et enda større antall av sine egne landsmenn.

Allikevel ble statssjefen æret ved sin begravelse med deltakelse av femti statsoverhoder fra fjern og nær.

Om Ukraina Frontkjempernes skader og helsesituasjon

Av Kurius

Christian Christensen:
Frihet for Ukraina
Historien om Mykola Radeiko
Cappelens Forlag 1992

Vet vi nok om Ukraina? Er vi klar over at det er ukrainere som bor der, og ikke en slags russere? Hva vet vi om Ukrainas historie som er viktig og vite etter at Sovjetunionen revnet? Christian Christensens bok gir svar. Han har dem fra Mykola Radeiko, mannen som i 1948, i en alder av 28 år flyktet til Norge som blindpassasjer på en norsk lastebåt, etter at han som medlem av den ukrainske undergrunnsbevegelsen ikke hadde annen mulighet etter at denne hadde lidt avgjørende nederlag mot polske tropper.

Idag driver han som pensjonert norsk lege en utstrakt formidlingstjeneste mellom ukrainere over store deler av verden.

Som vanlig er Chr. Christensens fortellermåte førsteklases.

Vi har fått i hende et usedvanlig interessant stykke frontkjemperhistorie. Dr. Inger Cesilie Stridsklev har i lengre tid arbeidet med en oversikt over de skader og senskader denne gruppen har vært utsatt for. Frontkjempernes problemer er sammenlignet med de skader andre tilsvarende grupper nordmenn har (har hatt) og satt opp i en serie statistikker, grafiske tabeller og analyser.

I skrivende stund er siste korrektur tilbake i trykkeriet og arbeidet vil bli offentliggjort i et anerkjent legetidsskrift medio desember. Vår avis har fått lov til å bruke avhandlingen, og den vil komme i et par nummer fra nyttår. Vi takker allerede nå Dr. Stridsklev for et samvittighetsfullt og velskrevet arbeide om en gruppe som myndighetene har hatt liten eller ingen omsorg for.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
HAKON WARENDORPH

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo;
Tirsdag og onsdag kl. 11—15.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 220,-).

Giro: Post 0808.5164504. Bank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

ISBN 0802-9652

Det blåser fra Dauingfjell

Det har vært blest om Hans Fr. Dahls Quislingbok nr. to. Blest har det også vært om Per R. Johansens «Frontkjemper». Muligens har blesten vært for sterk, for positiv. Kanskje har det vært et glimt av forståelse, en aldri så liten innrømmelse av at det var i alle fall noen hederlige motiver hos NS-folk og frontkjempere. Vi er ikke særlig forventende og registrerer det som positivt.

Det er imidlertid mange andre som også registrerer slike ting — og ikke ser noe positivt i det. Tvert i mot! NRK f.eks. mobiliserer sterkt ved slike anledninger, og de har mange å mobilisere. Dessuten har de nærmest monopol på nyhets- og aktualitetsformidling. Dette har de ingen betenkelighet med å utnytte maksimalt. INO har en sak gående hvor arrogansen og meningsterroren til A/S Førde slår igjennom som et bøddeglim. Det gjelder den tidligere omtalte «reportasjen» om INOs virksomhet, som endte som en ubegrunnet påstand om nynaziststøtte. Vi kommer tilbake til den senere. Den har fått et etterslep som burde gjøre innslaget stadig mere avslørende og belastende for NRK-folkene uten at det tilsynelatende affiserer marxiststaben det ringeste.

Men også andre henger seg på. Under fellesbegrepet «nazister» er vi en gruppe som er lett å ramme. Nazisme er jo fellesnevneren for alt ondt. Enhver voldelig demonstrasjon over den hele klode er nazistenes verk. Enhver negativ yttring om fremmedpolitikken — all over the world — er basert på nazistisk tenkning. Et hvert politingrep rettet mot terrorister med rødt fortegn, narkotika, blitzere etc. er nazistiske fremstøt. På den måten er spillet lett, og vi må tro det regnes med stor gevinst.

Redaktør Knut Bøckman, som hører med til de moderate og velartikulerte, er ute i Aftenposten og sammenligner Treholt med «en nylig løslatt landssviker, altså en nazist». Rett skal være rett. I en parentes tilføyer han: «... som vi gjerne sier, selv om de selv foretrekker å bli kalt «NS-medlemmer».» En slik lydhørhet setter vi pris på. Det forhindrer ham imidlertid ikke i å likestille oss med Treholt på tross av at den gode redaktør utmerket godt vet at det måtte tilbakevirkende lover til for å få dømt oss, mens Treholt ble dømt etter særdeles veletablerte lover, nemlig forræderiparagrafene i straffeloven. Han tjente dessuten penger på sin virksomhet, mens NS-medlemmene tvert imot sørget for at forholdene ble lagt til rette her hjemme slik at «de andre», de som ikke ble dømt, kunne tjene til dels store penger på fienden. Liv, helse, eiendom og anseelse tapte «landssvikerne», nazistene eller «som de selv foretrekker å kalle seg: NS-medlemmene.» Om ikke Bøckman ser forskjellen helt klart, så håper vi i alle fall at han skimter den.

Forandring i kontortider, postgironr. og abonnementspriser.

KONTORTID: TIRSDAG og ONSDAG kl. 1100—1500.

POSTGIRONR.: 0808.5164504

PRISER: Kr. 160,-, Kr. 200,- (omslag), Kr. 220,- (utland) - pr. år.

INOs høstmøte

Styret hadde igjen funnet frem til en interessant foredragsholder. Journalisten og forfatteren Egil Ulateig stod på programmet og bidro sikkert til det gode fremmøte.

Emnet var i første rekke kommunismen og «duellen» mellom Stalin og Hitler. En del nye ting ble fremlagt. Omveltningen i øst har bragt dokumenter og opplysninger fra fremtredende militære og politikere fram i dagen, som kaster nytt lys over eller bekrefter gamle antagelser. Ulateig mener å ha belegg for at Hitlers angrep ikke kom overraskende på Stalin og de sovjetiske generaler. Det var nærmest en kalkulert risiko for å få Hitler i provokatørens rolle. Stalin var den suverent dyktigste spilleren. Han spilte Tyskland og vestmaktene ut mot hverandre i det håp å kunne innkassere konkursboet. Ulateigs

spekulasjoner i forbindelse med de forskjellige allianser som ble inngått og brutt og hvilken betydning de hadde for utgangen, var interessante, men ble, som han fremholdt, avhengige av sannhetsgehalten i kildematerialet.

Ulateigs fremstilling av den nesten absurde historien om «Stalins nyttige idioter» og medløperne på den vestlige politiske og intellektuelle arena, ga et dystert bilde av ønsketenkning og mental blindhet. Nordahl Grieg, Viggo Hansteen, Trond Hegna, USA-ambassadør Davis er eksempler på trendskapende menn som støttet Sovjet i tykt og tynt. Den islandske skalden H.K. Laxness skrev til og med en «hyldningsbok» i forbindelse med moskvaprosessene. (Russiske eventyr fra 1939) Det hører med til bildet at han i «En dikters oppgjør», 1963 innrømmer både løgn og feilvurderinger.

Ulateig satte også utropstegn ved det aktive og bevisste samarbeidet mellom NKP og AP i Norge og den kommunistiske komintern. Foredragsholderen betonte det merkelige fenomen at mens NKP ble redusert til det minimale, øket skaren av medløpere i etterkrigstiden. Fra 1960-årene var f.eks. studentmiljøet meget betent. Skremmende er det at disse medløperne ikke nå blir konfrontert med sin fortid, men tvert imot har økt sin innflytelse i skolen og media. Fra disse posisjoner styrer de fortsatt den del av den offentlige debatt de ønsker å ha kontroll over.

En lydhør forsamling applauderte villig og ordskeftet etterpå ble livlig. INO-formann Knut Baardseth ledet møtet greit og INO-damene sørget for servering. Takk til Ulateig, takk til INO. *HaWa*

Betal kontingenten!

Med dette nummer følger en postgirotalong til bruk ved betaling av bladpenger for 1993. Hvis du samtidig sender med en «vennegave», er vi meget takknemlig. Disse gavene blir brukt til å sende avisen til mennesker vi mener bør være orientert om våre synspunkter.

Ingen grenser

I et av Tande-Ps underholdningsprogrammer i NRK-TV fremførte han en gammel dame som under krigen hadde sydd en Grafferdrakt i den hensikt å ha den på seg når kongen kom tilbake. Henne om det, og hver sin smak, som det heter. Men til dette bemerket Tande-P noe om at ja, det var vel forbudt å bære nasjonaldrakt under okkupasjonen. Det er først etter denne opplysning at det går opp for meg at min kone i 1943 viste illegalt helt mot da hun sto brud i en Grafferdrakt. Men spøk til side: Finnes det ingen grenser for hva man kan påstå om hine år? *Bestefar*

Vigdis Simonsen in memoriam

Så har da atter en av våre utretteligste idealister gått bort. En trofast og oppoffrende venn som aldri ga opp, selv under de hårdeste motganger.

Med ukuelig offervilje gikk hun i spissen for mange i sitt arbeide for vårt land under dets vanskeligste tid og med sin tro på og overbevisning om riktigheten i den nye tidens orden, var det særlig arbeidet innen kvinnehirden som opptok henne mest. Hun stiftet nye avdelinger og ledet selv arbeidet innen disse.

For mange er det kanskje dog hennes journalistiske arbeide

som huskes best. Under en lengere tid var hun en av redaktør Melsoms nærmeste medarbeidere.

Etter krigen flyttet hun til Sverige der hun med stor energi og velkjent pågangsmot bygde opp en ny tilværelse. Sin ideologiske overbevisning bar hun alltid med seg og kjempet videre i skrift og tale. Allikevel så hun seg tid til en innsats for nødstilte ved arbeide for forskjellige hjelpeorganisasjoner og gjennom sitt testamente, husket hun dem inn i det siste.

For oss andre gjenstår bare å verne om hennes minne. *CS*

Gabriel Wartano — et minne

Av Håkon Glosli

De gjenlevende fra 10. kompani i panserregimentet vil sikkert huske «Gabriel», som han ble kalt, en liten, men kraftig fyr som en tid var en av Europas beste vektløftere. Under kampene i Kaukasus 1942, løp han over til de fremrykkende SS-menn fra divisjon Viking og

kjempet med i fremste linje fra første stund. Han var født og oppvokst som antikommunist i Baku i Kaukasus, og kom til oss i 10. kompani i Auerbach og var fra da av kompanisjef Wagners høyre hånd.

Under de siste kamper ved Riga satte han en 44 tons «Stalin»-panser ut av kamp. Panseren hindret kompaniets bevegelser og Wartano tok alene opp kampen ved å løpe fra hull til hull inntil han kunne gå i stilling på 30 meters hold og fyre av sitt panserrør. Tykk røk velte opp fra panseren og kompaniet kunne fortsette.

Julen 1992

Til tross for stor pessimisme både fra rødt og grønt hold ser det ut til å bli jul i år også. I den anledning ønsker

INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE
og avisen FOLK OG LAND

sine medlemmer, abonnenter og medarbeidere en
GOD JUL og ET GODT NYTT ÅR.

Vi takker alle for bidrag og samarbeide i 1992.

Annonsér
i
«Folk og Land»

Et sakkyndig svensk syn på «landssvik»-oppgjøret

Forts. fra forrige nr.

I nasjonal domspraksis har det ofte oppstått spørsmål om hvilken virkning som kan tillegges et straffebud av eksilregjeringen, som har til hensikt å kriminalisere «collaboration». I atskillige rettsstifter har domstolene funnet slike bestemmelser gyldige. Det finnes imidlertid også avgjørelser som går i annen retning, og til denne oppfatning har en internasjonal instans sluttet seg (sak: Herwyn v. Müller). Den har også støtte i teorien, og synes likeledes å være akseptert i Norge, hvor man imidlertid har søkt å unngå lovkonklusjon gjennom den konstruksjon at eksildekretet vel ble bindende for befolkningen, selv om det ikke kunne anvendes før etter befrielsen. Denne konstruksjon er urimelig på straffelovgivningens område, men tenkelig på andre felter. Man unngår ikke lovkonklusjon ved å gjøre eksildekretet umiddelbart gjeldende, men utskyte iverksettelsen til frigjøringen. Straffeloven har til hensikt å påvirke den enkelte borgers handlinger. Han kan ikke samtidig adlyde to motstridende rettsystemer. Det kollisjonstilfelle som konstruksjonen vil unngå, er utenkelig; det forutsetter samtidig lovgivning av den lovlige statsmakt og av okkupasjonsmakten. Konstruksjonen tilsi-ker å gjøre det mulig for eksilregjeringen gjennom straffetrussel å bevege befolkningen til motstandshandlinger som okkupan-ten på sin side er berettiget til å gjøre straffbare. En slik adgang til krigføring gjennom lovgivning kjenner folkeretten ikke.

Som kjent ble i løpet av okkupasjonen de uunngeelige motsetninger mellom okkupant og befolkning mer og mer skjerpet. På den ene side forekom inn- grep fra tysk side som uten tvil langt overskred de grenser som Landkriksreglementet har satt for en okkupants maktutøvelse. På den annen side ble befolkningens naturlige motstandsvilje stimulert gjennom disse inngrep, og ledet til både lydighetsnektelse og sabotasje- og

voldshandlinger. Denne motstand har man villet anse som nødvern eller repressalier. Det kan imidlertid ikke være berettiget å betrakte befolkningen som repressalieberettiget folke- retts-subjekt. I en internasjonal avgjørelse er en slik lydighets- nektelse blitt ansett som folke- rettsstridig, idet Haag-konven- sjonen gir anvisning på annen form for oppreisning. I fall de tyske maktteksser skulle be- rettigte til repressalier, måtte disse etter folkeretten vært rettet direkte mot den folkerettskren- kende stat og ikke skje gjennom påbud til befolkningen, for gjennom denne omvei å ramme den førstnevnte. En tilsideset- telse av grensen for egen lovgiv- ningsmyndighet bør derfor ikke av en eksilregjering kunne br- ukes som påskudd til repressalier. Dette bekreftes også gjennom umuligheten av en effektiv of- fentliggjørelse av motstandsbe- falingen. Befolkningens spon- tane reaksjonsytringer vil bero på en personlig vurdering av hvor vidt befolkningens interes- ser vil være best tjent med mot- stand eller ved at man søker å bevare mest mulig nasjonal inn- flytelse, en vurdering hvis utfall i den ene eller annen retning ikke kan betegnes som en tilsideset- telse av troskapsplikten.

IV

I fjerde kapittel behandles spørsmålet om landssviklovgiv- ningens forenlighet med den almene rettsgrunnsetning at skjer- pede straffelover ikke må gis til- bakevirkende kraft. I Norge har det vært delte meninger om hvorledes landssviklovgivning- en skulle bedømmes i denne henseende, men den oppfatning som har seiret, går ut på at den nevnte lovgivning innebærer en lindring av straffelovens forræ- deri-straff, d.v.s. et slags am- nesti. I følge kommentarene til den norske straffelov har imid- lertid straffen for forræderi til hensikt å ramme en åpenbar, om enn også en indirekte bis- tand til fiendens militære kraft- utfoldelse. Til slik bistand kan ikke henføres passivt medlems- skap av en politisk organisasjon

eller utøvelse av vanlig nærings- virksomhet, selv med okkupa- sjonsmakten som avtager. Det fremgår av forskjellige autorita- tive uttalelser at et av landssvik- lovgivningens formål var i så måte å få i stand en utvidelse av det straffbare område. Lands- svikgjerningen er blitt beskrevet som fallende inn under straffe- lovens paragraf om lands- forræderi, og man har dermed tilskrevet å etablere en straffelovs- fortolkning med retroaktiv vir- kning. Eksilregjeringens lovgiv- ning innebar for øvrig forskjel- lige straffeskjerpninger — gj- ennem forhøyet straff eller nye straffformer. Endelig viser an- vendelsen av straffebestemmel- sen at den formelle utvidelse av

landsforræderibegrepet som skjedde gjennom landssviklov- givningen, endog er anvendt på gjerninger begått før de herhen- hørende bestemmelers tilbli- ven. Amnesti-konstruksjonen synes derfor ikke objektivt holdbar.

Forutsetningen for at en handling skal ansees som lands- forræderi, er at den er rettsstri- dig; for at den skal være lands- svik at den er utilbørlig. I svensk rett har det første krav til følge at det skal tas hensyn til straffopp- hevende omstendigheter, f.eks. nød og nødvern, mens derimot det sistnevnte krav muliggjør en i visse retninger skjønsmessig vurdering. I det norske retts- oppgjør synes begrepene å være

blitt oppfattet som synonyme, og deres innhold som beroende på en subjektiv vurdering. En sådan kan imidlertid endre seg, og det har også vært tilfelle un- der oppgjøret i Norge. Handling- er som på et tidligere stadium av okkupasjonen ble ansett som ikke utilbørlige og derfor ikke rettsstridige, er når de ble fore- tatt senere, blitt betraktet på motsatt måte. Suksessivt er en strengere målestokk blitt anlagt. Derved er grensen mellom det tolererte og det rettsstridige blitt flytende og skiftende. Det straff- bare er kommet til å bestå deri at gjerningsmannen ikke har rukket å følge med i menings- endringen eller har hatt en an- *(Forts. side 8)*

Bedrøvelige oppgulp

Av Balder

Tone Bratteli/Hans B. Myhre: Quislings siste dager. Cappelen 1992.

Denne boken er ikke hva den gir seg ut for. Den inneholder absolutt intet nytt av betydning om Quislings siste dager. Halv- delen av boken består av et høyst subjektivt referat av retts- saken mot Quisling, mens resten u- gjøres av ren skitkastning, hvilket nærmere bestemt er et nytt forsøk på å gjøre Quisling til tyv og kjeltring. Som helhet er boken ondsinnet, smålig, tar- velig, flåsete, slarvete og uetter- rettelig.

Det som først og fremst slår en, er at den gode Myhre klarte å tilbringe flere måneder sammen med en av historiens mest interessante nordmenn uten å ha fått noen ting med seg. En av grunnene avsløres allerede på en av de første sidene: «De to men- neskene mislikte hverandre fra første øyeblikk.» Enda mer av- slørende er dette sitatet fra side 177: «Quislings tanker var på vei bort fra saken og inn i tilta- gende filosofiske og religiøse grublerier. En vei juristen hadde vanskeligheter med å følge, men som han lyttet til. Han mente å være vitne til mange overspente tanker.» Med andre ord: Myhre så og hørte, men han oppfattet ikke noe.

Ellers må Myhre også ha lukket øynene for alt det som er kommet frem siden han etter- forsket Quislings angivelige ty- verier. Han våger enda en gang å påstå at Quisling stjal Norske Selskabs eiendeler, enda sann- heten er den at Quisling reddet dem fra å bli sendt til Tyskland. Han oppnevnte straks en forval- ter til å ta seg av disse sakene, som ble omhyggelig listeført

med angivelse av hvor de befant seg. Quisling behandlet aldri disse ting som sine personlige eiendeler, bare som ting han bl.a. av historiske grunner måtte ta vare på.

Stadig snakker Myhre om at Quisling «stjal» møbler og ut- styr fra Slottet. Det er utrolig at en høyesterettsadvokat kan over- se det enkle faktum at f.eks. Gimle ikke var Quislings pri- vathjem, men en statlig eien- dom han disponerte så lenge han var ministerpresident. Å overflytte en stol fra én statlig eiendom til en annen, kan aldri bli tyveri. Det samme gjelder også regjeringens evakuerings- sted på Eidsvoll og ministerpe- sidentens hytte. Quisling be- holdt under hele okkupasjonen sin enkle leilighet i Erling Skjalgssons gt. Det var hans pri- vathjem, og der fant Myhre al- dri noe han med noen rett kunne kalle tyvegods.

Det heter også i boken at Slottet skulle være i slik forfer- delig stand etter Quislings bruk av det. For min del arbeidet jeg på Slottet fra 1. januar 1945 og var der siste gang 7. mai. Jeg kan bare forsikre at denne på- stand i beste fall er en betydelig overdrivelse. Det er riktig at det av hensiktsmessighetssyn ble foretatt en del . . . forøvrig me- gett pene . . . forandringer, men man kunne vel ikke av Quisling vente at alt skulle bli stående fullstendig urørt i påvente av at den flyktede konge skulle kom- me hjem.

Selv om han ikke sier det di- rekte, insinuerer Myhre også ty- delig at Quisling forsynte seg av jødeboene. Der avslører han en uvitenhet som ikke er unnskyl- delig hos en mann som mener seg berettiget til å uttale seg om saken. Det følgende burde være klart for alle nå: Loven om inn-

dragning av jødisk eiendom ble utstedt etter arrestasjonen av jø- dene for å forhindre at tyskerne også tok deres eiendeler. Loven ble etterfulgt av en klar ordre fra finansminister Frederik Prytz om at jødernes eiendom skulle tas omhyggelig vare på og så snart som mulig tilbakeføres til eierne enten de kom tilbake til Norge eller ikke. Det såkalte Likvidasjonsstyret sørget da også for at alle verdier, inklusive det som kom inn ved nødvendig salg, ble listeført på hver enkelt eier. Finansdepartementet be- talte til og med omkostningene ved bestyrelsen. Men slikt er selvfølgelig lett å glemme. Eller hva, Myhre?

Myhre har stadig hånske ord når han forteller at Quisling av- viste en rekke anklagepunkter mot seg. Det skulle etter sigende være lite mandig. Men har Myhre og hans skrivende assis- tent overhode gjort noe for å undersøke om Quisling kanskje hadde rett?

Boken er også ellers full av upresisheter og løst funderte påstander. Jeg skal imidlertid begrense meg til å ta opp et par av de verste tilfellene. Myhre lar det bl.a. skinne igjennom at Quislings hovednæring var nøt- ter og konjakk. Det er litt av en påstand om en mann som noto- risk så godt som ikke rørte alko- hol. En annen påstand er at Ma- ria Quisling mottok Myhre på Gimle iført en kjole med slep, som ble båret av tjenerne. Våre folk på Gimle dengang forsikrer at det er tøv.

Utallige andre av Myhres påstander kan gjendives, men jeg er redd redaktørens tål- modighet allerede er oppbrukt. Derfor bare et godt råd til slutt: Kjøp ikke boken. Den er et utrolig makkverk og ikke pen- gene verdt.

Det originale hjørnet

– Ringen sluttet

**Å mann, å menneske!
Mot fremtiden
dansende, lekende
møter du Alvoret
innhentet
av fortiden.**

HaWa

VAR ALT TIL INGEN NYTTE?

Tanker til ettertanke

Av Sigmund Knutsen

Det kan synes patetisk, nå «50 år etter . . .», å forsøke og rekonstruere tanker og motiver som lå til grunn for at vi i ung alder satt våre liv i pant i krigs-innsats på tysk side, på Østfronten, i «kampen mot bolsjevismen».

De fleste av oss kan vel uten videre erkjenne at det ikke lå så megen politisk bevissthet bak våre handlinger, men heller tro, følelser og intuisjon.

Skal dette brev lede frem til et svar på overskriften så må tanker og begivenheter settes inn i en større sammenheng, og her er det ikke mulig uten at fremstillingen nærmest får en komprimert stikkordsform, og uten nevneverdige kildehenvisninger, men det vil ikke by på særlige problemer å påvise grunnlaget for de forskjellige påstander. De fleste som leser dette vil antagelig kjenne seg igjen uten slike påvisninger.

Kommunismens ideologi bygger på grundig gjennomtenkte politiske teorier under betegnelser som «den vitenskapelige marxisme», «den dialektiske materialisme», «den materialistiske historieoppfatning» o.l., hvilket av kommunismens tilhengere nærmest oppfattes som naturlover. De forvalter altså de idéer og det politiske system som, når det kommer til utfoldelse, vil velsigne menneskeheten med alt den lengter etter. Fred og lykke. «Frihet, likhet og broderskap».

Siden ingen kan sette sine politiske idéer ut i livet uten å in-

neha samfundsmakten, så må denne erobres. Da erfaringen viser at ingen makthaver gir fra seg sin makt frivillig, kan makten bare erobres gjennom en voldelig samfundsomveltning. Verdensrevolusjonen.

I et samfund hvor befolkningen er relativt tilfreds med sin tilværelse finnes det intet grunnlag for revolusjonær virksomhet. Revolusjonen kommer først når «forholdene ligger til rette» for den. Det vil si når kaos nød og elendighet råder, da kan man puste til gløerne, med streiker, terror og attentater. Slik «legges forholdene til rette».

En annen viktig tese er at de kapitalistiske stater vil ødelegge hverandre i langvarige, ruinerende kriger. Når disse ebber ut og røyken har lagt seg, da «ligger forholdene til rette».

Mot slutten av Den første verdenskrig «lå forholdene til rette» i Russland, og Lenin med en håndfull drabanter dukket opp fra Sveits. De vrentte den russiske revolusjon over i en kommunistisk, med de forferdeligste konsekvenser for det russiske folk.

Dernest stod krigens tapere for tur. I Europa la seiersmaktens nådeløse Versailles-traktat «forholdene til rette». Men i Italia og Tyskland fulgte ikke befolkningen spillereglene. I sin fortvilelse vendte de seg til nasjonale krefter som feide kommunistene av banen med deres egne våpen. Noen år senere reddet Spania seg på den samme måte. Det tør være innlysende at ingen ville ha hørt navnene Mussolini, Hitler og Franco,

dersom ikke Marx og Lenin hadde gått i forveien. Hitlers store mål var å samle det tyske folk i et «Grossdeutschland». Han lyktes med å utradere Versailles-traktatens urimeligheter i tur og orden. Tilbake stod de tyske områder i Polen, og dette lands grenser var garantert av Vestmaktene. Faren for at det som skulle være en begrenset konflikt ville utvikle seg til en 2. verdenskrig var overhengende.

I denne fase kom et overraskende trekk, nemlig den tysk-sovjetiske vennskapspakt med hemmelige tillegg om interesseområder i øst. Hitler anså at faren for verdenskrig var forebygget og gikk til angrep på Polen den 1. september 1939. Vestmaktene erklærte Tyskland krig den 3. september. Sovjet var «desverre blitt noe forsinket» og gikk ikke over den polske grense før den 17. september.

Sovjet kunne dermed jafse i seg halve Polen nesten uten sverdslag, og så fulgte Den finske Vinterkrig, okkupasjonen av De baltiske stater og dernest Bessarabia. Intet av dette førte til noen krigserklæring fra Vestmaktene.

Stalin hadde nådd sitt mål. «De kapitalistiske stater» var havnet i den storkrig som skulle «legge forholdene til rette» for verdensrevolusjonen. Sovjet hadde skutt sine posisjoner frem og tilrevet seg store landområder.

Men Den annen verdenskrig skulle ikke bli lik den første. Det blev ingen årelang skyttergravskrig på Vestfronten. I løpet av ett år okkuperte Tyskland hele fastlands-Europa, bortsett fra de

stater som var alliert med Tyskland eller nøytrale.

England stod igjen alene. Tyskland var den eneste militærmakt som sto i veien for de kommunistiske planer.

Og Sovjet hadde heller ikke ligget på latsiden. En gigantisk angrepsplan var under utvikling. Store arméer var ferdig oppmarsjert mot Tyskland, eller de var under oppbygging. Et angrep mot Tyskland kunne gjennomføres, og ville sikkert av store deler av Europas befolkning bli oppfattet, som en «befrielseskrig». Angrepsdatoen var satt til den 6. juli 1941. Hitler startet sin offensiv den 22. juni.

(Den som ønsker å studere ovenstående forløp i detalj bør lese boken: *Der Eisbrecher*. Hitler in Stalins Kalkül. Forfatter: Viktor Suworow. Forfatteren var høytstående offiser i den hemmelige, sovjetiske tjeneste, GRU, inntil han hoppet av i England i 1978.)

Så hendte altså det som ikke var beskrevet i noen sovjetisk lærebok. Tyskland kom Sovjet i forkjøpet og skapte totalt kaos i de sovjetiske styrker som var innrettet på angrepskrig. Den utmattelseskrig som skulle ruinere «de kapitalistiske stater» skulle istedet bli utkjempet mellom Sovjet og Tyskland.

Fasiten kjenner alle. Det ble England og USA som kunne sitte som tilskuere til at Tyskland og Sovjet ruinerte hverandre. Da Tyskland var nedkjempet var også Sovjets krefter uttømt. Jernteppet senket seg foran Øst-Europa.

Men hvor hadde jernteppet senket seg dersom situasjonen hadde forløpt omvendt; dersom

Sovjet hadde kommet Tyskland i forkjøpet med 14 dager, avskåret Tysklands oljetilførsel fra Rumenia og skapt kaos i den tyske oppmarsj?

Kan noen være i tvil om at Europa i sin helhet, inkludert Norge, hadde havnet bak et jernteppe trygt forankret i Atlanterhavet?

Det ville ikke ha eksistert noe vest-europeisk utstillingsvindu å sammenligne den kommunistiske elendighet med.

De europeiske frivillige på tysk side, bragte kanskje de største offer i «kampen mot bolsjevismen». Deres offer var sannelig ikke bortkastet. I troskapseden til Hitler, som øverstkommanderende for de tyske styrker, fikk de norske frivillige innflettet et forbehold som ble viktig for dem i de siste krigsår, nemlig at eden gjaldt «i kampen mot bolsjevismen». Norske frivillige kunne dermed vegre seg mot å bli satt inn på Vestfronten.

Det forekom at norske frivillige måtte benytte seg av dette. Norsk ungdom som ville kjempe for Norge og Europa kunne gå to veier: For de vestallierte, men dermed også for Sovjet; eller «mot bolsjevismen», men dermed også for Tyskland. Det siste var intet lett valg. Med det vi idag vet burde man kunne innse at begge veier kunne velges med æren i behold, og at begge veier blev til gagn for Norge.

Den som vil forstå historien må søke den store sammenheng. Årsaken til Den 1. verdenskrig var ikke skuddene i Sarajevo.

Årsaken til Den 2. verdenskrig var ikke Tysklands krav på deler av Polen.

Også en bønn

I Torild Skards bok «Ny radikalisme» (1967) er inntatt en bønn av Martha Telle. I bønnen heter det bl.a.:

«Særleg har eg loge mykje sidan denne ulykka med tyskern kom øve oss. Men du forstår som ingen annan at eg lyg for å berge gode nord-

menn som ynskjer å få desse gudlause folkje ut or landet vårt. Det er kanskje stygt av meg, men eg kan ikkje for det.

Eg bed deg, gje meg kraft til å halde fram med å lyga, så tyskjen trur meg.» (Min understr.)

Fritenkeren, overlege Johan Scharffenberg, hadde et helt annet syn «Han forlangte nådeløst at man skulle gjøre det (si sannheten) endog overfor Gestapo,» skriver Nic Stang i Samtiden for 1968 side 62.

John Sand

Alvekongen, Quisling og hans Fredrik Dahl

Av R. H. Bærum

For tre år siden gravla Hans Fredrik Dahl Alvekongen — radikalismen — han i en menneskealder hadde vært en tilhenger av, i dag, 16/10-92, frikjenner han Quisling for henrettelsene av Hansteen og Wickstrøm og for utryddelsen av de norske jødene. Sannelig har denne radikaleren gjennomgått en evolusjon etter omveltningen i Sovjet. En kan nesten si at Hans Fredrik Dahl har gjennom-

gått sitt glasnost. Og takk for det!

Hans Fredrik Dahl hevder at han nå, i sin nye bok, fremlegger sannheten om vår alles Quisling og han er ikke redd for virkningen denne sannhet kan få. Hans Fredrik Dahl slår dessuten fast det vi alle vet, nemlig at dommen over Quisling var en politisk dom. Kjære foreldregenerasjon står vi nå ovenfor muligheten til at dere så vel som vi, barna, snart kan se frem til en historisk frikjennelse også for oss?

Jeg har sluttet å tro på jule-nissen og storken, men jeg er tilbøyelig til å tro at en evolusjon kan være i gang når selveste Aftenposten trykker noe så radikalt om Quisling, som det de gjør i dag. Det gjenstår nå å se hva «smørgossarne» og «englandsfarerne» får skrevet og trykket i dagene og ukene som kommer. Uansett: det Hans Fredrik Dahl sa til Aftenposten er sagt og trykket og kan følgelig ikke underslåes.

Vaken ungdom

Av Valdres-skalden

Anders Underdal

i «Nasjonalungdommen» nr. 2 - 1943.

*Unge augo lyser
bjart som jonsokbål
Vaken ungdom øyner
klårt dei høge mål:
Sopa burt og døyva
alt som river ned,
reisa upp og fremja
god og gamal sed.*

*Herda hug og vilje,
vinna stål i arm.
Urdarbrønne gjeista,
verta vis og varm.
Bera solkorsmerket
songarglad og god,
villig for sit heimland
våga liv og blod.*

Av overlege Johan
Scharffenberg

FOR DE UTSTØTTE

Jule-
betraktninger
1947

Dickens har i en berømt fortelling skildret en gjerrigknark som satt ensom og bitter en julekveld, men så løst noe i hans hardfrosne sinn, det ble igjen mykt og varmt som da han var barn.

Er det ennå for tidlig å håpe at julens stemning skal tine et og annet sinn på isfronten?

I fredens dager var vårt folk ikke grusomt mot dem som brøt landets lov. Etter opprørende voldsverk, især av kjønnslig art, kunne der nok bli reist krav om gjeninnførelse av dødsstraff, men skriket fikk liten gjenklang. Vår rettspleie og vår fangebehandling var human, og almenheten så heller at ni kanskje skyldige ble frikjent, enn at en kanskje uskyldig ble dømt.

Vekselspillet mellom arv og kår er så mangslungen at enhver erfaren kriminalist er varsom i sin vurdering av «skyld», skeptisk overfor muligheten av en «rettferdig» straffeutmåling og nytten av lange fengselsopphold.

Som straffens formål setter kriminologien i vår tid ikke gjengjeldelsen, men dels forebyggende, dels oppdragelse og bedring, dels sikring av psykopater og farlige. Dette syn har i stigende grad ført til en mildere, friere, mer individualiserende fangebehandling som ikke skyldes «forbrytervennlighet» og heller ikke truer rettssikkerheten.

Dette grunnsyn har jeg som fengselslege selv handlet etter, derfor har jeg med sorg sett hatets og hevnlustens utbrudd etter frigjørelsen. Ganske visst forstår jeg den psykologiske sammenheng og regnet på forhånd med en slik utvikling, men det smelter allikevel at en så stor del av folket ligger så langt tilbake i menneskekunnskap og medfølelse.

Frasett enkelte overgrep ble dog blodig selvtukt unngått, men hatet flammet høyt, dødsstraff ble gjeninnført og det er avsagt dommer av uhørt strenghet. Kravet lød: «Straff fort og hardt», enhver frifinnelse ble tolket som svakhet. De som hadde sonet sin straff, kunne vanskelig få husly og arbeid, ja, «isfronten» rettet seg også mot landssvikernes hustruer og barn. Medregnet dem er tallet av utstøtte sikkert over 100.000.

Under okkupasjonen hadde jeg ingen som helst føling med NS, men fordi jeg straks ordet atter ble fritt, arbeidet for måtehold, har mange fra den leiren søkt eller skrevet til meg, i naiv overvurdering av min «innflytelse». I så henseende har jeg måttet skuffe dem, men jeg har fått innblikk i deres tankegang, og kanskje har det kunnet lette å

tale ut med en motstander som søkte å forstå dem.

Jeg hadde aldri før talt med Quisling, men etter hans hustrus og hans eget ønske hadde jeg tre lange samtaler med ham i uken før hans død. Siste gang rakte jeg ham, dypt grepet, hånden til avskjed og sa: «Jeg vil, Quisling, at De skal vite at det blant deres motstandere dog finnes noen som ser menneskelig på Dem.»

Nettopp bristen i menneskelig forståelse driver de slagne til en fortvilelse som kan bli samfunnsfarlig.

Som hovedpunkter i deres tankegang har jeg oppfattet følgende:

I

De trodde at Tyskland ville seire, og at et godt forhold til seierherren ville gagne Norge både under okkupasjonen og ved fredsslutning. Her var det dog divergerende syn.

Noen holdt læren om den nordiske rasen og det storgermanske rike hvor det norske folk ville få en hedersplass. Andre så Tyskland som bolverket mot kommunismen og fryktet at Sovjet-Russland etter en alliert seier ville ta Nord-Norge. Slik tenkte adskillige frontkjemper (som ofte ble tyskfinnedtlige ved personlige erfaringer i krigen). Atter andre håpet at Quisling og NS kunne sikre Norges selvstendighet.

Felles for alle har vært forsikringen om at de ønsket Norge vel. Derfor har stemplet «Landssvikere» opprørt dem. Det avhenger av et psykologisk skjønn om man vil tro dem. Jeg mener at de fleste har vært offer for en feilvurdering.

II

De mente at Norge etter kapitulasjonen 10. juni 1940 ikke lenger var krigførende, selv om det ikke var sluttet formell fred. Navnlige henviser de til den folkerettskyndige advokat Harald Holthes artikkel i «Dagsposten» 6. august 1940 og til at den svenske regjering forsvarte permittentogene og våpentransportene med at krigstilstanden var forbi — hvis Norge fremdeles folkerettslig var i krig med Tyskland, ville dette jo vært nøytralitetsbrudd overfor Norge.

De har også ment at Norge ikke inngikk noen formelig allianse med England og senere med Russland og USA. Derfor mener de at straffelovens paragraf 86 ikke med rette kan brukes mot dem.

Jeg kan ikke her drøfte holdbarheten av denne tankegang, — det burde bli innhentet betenkning av sveitsiske folkerettsautoriteter. Men med hensyn til den subjektive skyld er

det sannsynlig at mange oppriktig trodde at Norges egen krig sluttet 10. juni 1940.

III

De mente at medlemskap i NS var lovlig. NS var lovlig innregistrert og deltok i stortings- og kommunevalgene 1933—1937. I veiledningene til dommerne, advokatene og sakførerne, prestene, lærerne osv. het det at enhver fikk handle etter sin samvittighet, men hvis medlemskap hadde vært ulovlig, kunne spørsmålet ikke henskytes til den enkelte borgers skjønn.

Det var tre kategorier NS-medlemmer:

A. gamle medlemmer før 9. april 1940, de hadde inntil da bare ulemper av sin deltagelse; blant dem var det idealister som meldte seg ut etter Quislings opptreden og gjorde utmerket arbeid i krigen og motstands-rørslen. Andre ble stående, dels ut fra den under I nevnte feilvurdering, men dels også av egen nytte.

B. nye medlemmer som frivillig meldte seg inn. Enkelte kan ha handlet ut fra samme feilvurdering, andre av egen nytte.

C. nye medlemmer som nødvingent meldte seg inn, men ellers forholdt seg passive.

For alle tre grupper må hvert tilfelle bli prøvet særskilt. Jeg

forkaster læren om kollektiv skyld.

Londonregjeringens forbud mot NS strider mot demokratiske prinsipper. Hvis det blir dannet et nytt parti med et annet navn, men samme program, vil Justisdepartementet ikke kunne nekte å innregistrere det. Mosley's fascistiske parti arbeider fortsatt i England og holder offentlige møter under politiets beskyttelse.

Jeg tenker særlig på de mange politifolk som lot seg skremme til innmeldelse, og derfor har mistet sine stillinger. I to høyesterettsdommer er det uttrykkelig uttalt at det ellers ikke var noe å utsette på de gamle, veltjente politifolk som Oslo byrett hadde frikjent. Om politifolkenes sak vil jeg her bare si: Summum jus, summum injuria.

Mine viktigste innvendinger mot hele rettsoppjøret er:

A. Det er tatt alt for lite hensyn til den subjektive skyld. Navnlige de fleste frontkjemper mente ærlig å sette livet inn for Norge. Derfor er det psykologisk uriktig å kreve at de skal «erkjenne sin skyld» før vi kan tilgi dem. Det finnes verdifull ungdom blant dem.

B. Straffeutmålingen bygger på gjengjeldelsesprinsippet. Hverken prevensjon, oppdragelse eller sikring krever disse lange opphold i fengsel eller tvangs-

arbeid, men de kan forbitre fangenens sinn fordi de føler seg urettferdig dømt — heri kan det ligge en fare. Nesten ingen av dem har tidligere vært straffet. (Også økonomiske hensyn vil snart kreve løslatelse i stor utstrekning).

C. Rettsoppjøret er ensidig, det rammer bare den tapende part. Men den regjering og de partier som har skylden for 9. april 1940, har hittil gått fri, likeledes Stortingets presidentskap og dets flertall som ville suspendere Kongen, avsette den lovlige regjering og innsette et riksråd (med enkelte NS-medlemmer) etter tysk krav. Sannsynligvis vil Odelstinget ikke reise tiltale for Riksretten. Jeg legger ikke vekt på å få noen straffet, men Riksretten bør fastslå deres objektive skyld, så kan den gjerne frikjenne dem fordi de ikke hadde bedre vett. Men det samme gjelder mange av de utstøtte.

Delvis har den fanatiske følge hatt til hensikt å lede oppmerksomheten bort fra spørsmålet om skylden for at ulykken og skammen rammet Norge.

Vårt folk slapp forholdsvis billig fra krigen, takknemligheten burde stemt til større mildhet overfor de feilende.

Jeg håper det en gang vil bli gitt amnesti.

I Morgenbladet 24/12-47.

Småplukk

Av John Sand

fra mitt klipp-arkiv

«Landssvikere og radioapparater»

Hjelpedommer Jørgen Øslebø i Dagbladet 25/1-46.

«Men der kunne være grunn til å ta opp spørsmålet om å skaffe hjemmel for å inndra alle landssvikernes radioapparater for godt og stille dem til disposisjon for f.eks. krigsinvalidere og

falnes etterlatte.

Om inndragningen skjer mot eller uten erstatning er for så vidt av underordnet betydning, men i og for seg skulle det vel neppe være grunn til å gi erstat-

ning.» Det er jo litt interessant at en dommer åpent innrømmer at gjeldende rettsregler også på dette område er av underordnet betydning.

Berømt lagmann

Ved siden av Erik Solem hadde Eidsivating lagmannsrett fra 1945 og utover en første-lagmann, Paul Hjelm-Hansen. Noen betydelig jurist var han neppe. Men fordi han ledet den rett som frifant drapsmennene i

Feldmann-saken vil hans navn leve lenge i rettshistorien.

Man bør være oppmerksom på at Hjelm-Hansen også frikjente en annen morder som hadde vært Milorg.-mann. I Dagbladet 16.1.46 kan man

nemlig lese:

«Milorgmann som drepte sin kones elsker med 8 revolver-skudd frifunnet, til tross for at han erklærte seg straffskyldig. Lagmann var Hjelm-Hansen.»

Dagbladet enig med NS

Overskriften forbauser nok, men er likevel nokså treffende. Forholdet er at lenge før 9. april 1940, sendte NS Ungdomsfylking ut et flyveblad med overskrift «Statskupp». Her står det bl.a.:

«Det sittende storting er valgt for perioden 1936-39 og har ikke fullmakt fra velgerne til å sitte lenger. Det har

nu bevilget seg selv et jubelår og blir sittende i fire år til 1940. Dette er ikke folkestyre. Det er å umyndiggjøre folket. Det er

statskupp.

Stortinget 1939-40 har valgt seg selv. Det er ikke valgt av det norske folk. Det er grunnlovsstridig.»

Sammenhold ovenstående med Dagbladets leder torsdag 24.1.46:

«Ved et kupp, bak ryggen på velgerne, lovbestemte stortingsmennene i 1938, at stortingstiden skulle forlenges fra 3 til 4 år. Hadde det vært folkeavstemning ville det ikke blitt grunnlovsflertall, ikke simpelt flertall engang.»

Hvilke hemmeligheter tok general Ruge med seg i graven?

Av Sverre Kjelstrup

I F&L nr. 8/92 hvor en «Ir-mann» gir sin tilslutning til mitt syn om at general Ruge i realiteten var statsoverhode for de ubesatte områder i fastlands-Norge i dagene 7.—10. juni 1940, avslutter han artikkelen med generalens tale ved generalmajor Fleischers grav. Ruge sa da at det var best han tok endel hemmeligheter med seg i graven. Et ubesvart spørsmål blir da hva det kunne være. Fleischers selvmord? Neppes. En slik hendelse kunne ikke holdes skjult.

Min far, som var offiser i sentral stilling og kjente Ruge godt, funderte inntil sin død (i 1961, samme år som Ruges) på hvilke hemmeligheter det dreiet seg om. Etter all den litteratur som siden den gang er kommet ut, ikke bare Ruges egen bok, men f.eks. to bøker av den franske krigshistoriker Francois Kersaudy som også er oversatt til norsk under titlene «Kappløpet om Norge» (1989) og «Vi stoler på England» (1991), kan vi danne oss et bilde av de omtalte hemmeligheter. Når Ruge uttalte seg som han gjorde, kan man slutte seg til at visse opplysninger om faktiske forhold kunne skade visse personer dersom de ble offentliggjort.

Ifølge Kersaudy arbeidet Churchills generalstabssjef Sir Edmund Ironside i desember 1939 og i januar, februar og mars 1940 med en plan «Avonmouth» som gikk ut på å gå i land i Narvik og okkupere de svenske jerngruvene i Kiruna. Som påskudd ble det krevet

tillatelse til gjennommarsj av allierte tropper gjennom Norge og Sverige for hjelp til Finland. Samtidig tok en annen plan «Stratford» sikte på å okkupere Stavanger, Bergen og Trondheim. Den svenske og den norske regjering av slo som kjent å tillate gjennommarsj, og da Finland og Sovjet-Unionen sluttet fred i mars, kunne ikke momentet hjelp til Finland lenger brukes som påskudd. De to planer som ble stillet i bero ble tatt opp igjen i slutten av mars, og den 5. april ble det overlevert et «truselnote» i Oslo, forfattet i britisk statsråd 28. mars. Det gikk ut på at de allierte ville gå til aksjon i norsk territorialfarvann.

Når det da ikke ble mobilisert og heller ikke i dagene etterpå da det til den norske utenriksledelse innløp foruroligende meldinger fra Tyskland om en aksjon mot Norge, er det sannsynlig at det skjedde etter en vel gjennomtenkt plan. Utenriksminister Koht hadde flere ganger i løpet av vinteren 1939—

40 uttalt at vi måtte sørge for at vi ikke ble blandet inn i krigen «på feil side».

Det ville være rart om ikke den britiske generalstab under utarbeidelse av planene hadde sine kontakter og medspillere i Norge, noen av dem kanskje også norske statsborgere. Hvis vi ikke hadde mobilisert når aksjonen kom, kunne planen gå ut på at det bare skulle ytes symbolsk motstand for å gi vår holdning et visst skinn av nøytralitet. Om noen personer i Norge har medvirket til dette, får vi vel aldri vite, men det kan være noe slikt general Ruge har visst om, også om han ikke selv var involvert. Den store feilvurdering som ble gjort, hvis teorien om komplottet er riktig, var at tyskerne kom først. En så dristig plan var det vel de færreste som hadde tenkt seg.

Man kan imidlertid på grunnlag av enkelte personers ord og gjerninger sikkert fastslå at de ikke var med på slikt spill bak kulissene. Det gjelder f.eks. ge-

(Forts. side 8)

Folkedommen over Eivind Berggrav

Retten er satt. Domsslutning:

Det er ført sannhetsbevis for at biskop Eivind Berggrav i april dagene 1940 oppfordret norsk ungdom til å nedlegge sine våpen.

Det er ført sannhetsbevis for at biskop Eivind Berggrav sommeren 1940 gikk i ledtog med fienden for å få kong Haakon og hans regjering avsatt.

De nevnte straffbare forhold rammes av straffelovens paragraf 86 (landsforræderparagrafen) slik den lød i «frigjøringsdagene» i 1945.

Biskop Eivind Berggrav dømmes æresløs.

Dommen er enstemmig. Retten hevet. Pang!

O. Nygaard

«Folkedommer i landssviksaker»

Hvorfor ble Gud også menneske?

Luk. 2, 1-14

Altertavle i Jacob kirke

Hvorfor ble Gud også menneske? Slik spør en vel kjent middelaldersteolog i tittelen på et av sine hovedverker. Hvorfor ble Gud også menneske? Generelt kan det svares med Hebrerbrevets ord, «Guds sønn er avglansen av Guds herlighet og avbilledet av Guds vesen.» Jesus sier om seg selv: «Jeg er veien, sannheten og livet.» Han er veien til Gud. Han er sannheten om Gud og han er livet i troens samfunn med Gud.

I. Gud elsker verden og menneskeslekten. Hans kjærlighet er lysets kilde og livets rot. Han ville gjennom sin Sønn bringe denne kjærlighet inn blant alle jordens folk og ætter.

II. Videre ble Gud menneske for å fullbyrde frelsesåpenbaringen slik Hebrerbrevet kapittel 1, vers 1-4 skildrer den. Det er det fulle åpenbaringslys som stråler frem gjennom julebudskapet, fremstilt i farger, da maleren Eilif Petersen under sitt

opphold i Rom 1880-81 malte stallen og hyrdenes tilbedelse av Jesusbarnet, et berømt maleri som ble fremstillet som alterbilde i Jakob kirke i Oslo. Kunstneren har skapt en eendommelig lysvirkning i dette bilde. Der finnes ingen lampe. Men fra Jesusbarnet kastes lys ut over det mørke stallrom og hyrdene som står omkring. Jesus er verdens lys, som skal bringes ut til jordens ytterste ender, og som opplyser hjertet hos enhver som har tro og tillit til Herren. Gud har gitt menneskeslekten en ny og fast grunnvold å bygge sitt liv på. Jesus Kristus kom i «tidens fylde». All senere historie er i vekslende grad bestemt av den veldige åndsmakt Gud bragte inn i vår verden ved å sende Jesus Kristus til oss. Så avgjørende er dette Guds innbrytning at det virker bestemmende på hvert eneste menneskes evige skjebne. Apostelen fremholder at alle må forstå at Jesus er Herren, «så at i Jesu navn skal hvert kne bøye seg.» (Forts. side 8)

MÅNEDENS PERNILLE

I Arbeiderbladet av den 16. oktober finner jeg en oversikt over elleve bøker som hittil i år har kommet ut i forbindelse med Norge og krigsårene 1940 til 1945. Tone Bratteli og Hans B. Myhres bok «Quislings siste dager» er en av disse. Den er oppført med følgende beskrivelse under tittelen: «En skildring av rettsaken mot forbryteren, som konfronteres med sine gjerninger og fornekter sin fortid.»

Man kunne jo tro at det dreiet seg om et nytt opplag av en bok som var forfattet og utgitt senhøstes 1945, men det er dessverre ikke tilfellet. Den er konspirert og skrevet i det året vi er iferd med å legge bak oss, men selve ideen til den kan vel føres tilbake til den 24.10. 1991. Da

bragte Arbeiderbladet et intervju, forfattet av Tone Bratteli, med den fordums etterforsker, men nåværende høyesterettsadvokat Hans B. Myhre, med overskriften: «Den siste som snakket med Quisling.»

Man skal helst ikke gjenta seg selv. I dette tilfelle må jeg imidlertid gjøre et unntak for forståelsens skyld, og gjenta noe som jeg skrev i november i fjor i Folk og Land da jeg omtalte intervjuet.

«Hans B. Myhre, 29 år, politifullmektig i 1945, ble av Annæus Schödt plukket ut til etterforsker i Quislingssaken. Noe av det han forsket seg frem til var at Quisling var en stor beundrer av Napoleon. Han hadde innredet et rom på Gimle

hvor han hadde bilder av Napoleon på veggene, og også Napoleons sabel. Gjemt i skott og skap fant han sekker med nøtter og kasser med konjakk. Da Myhre spurte dem han betegner som tjenerskapet på Gimle, fikk han til svar at Føreren inntok samme diett som Napoleon, nemlig nøtter og konjakk.»

Det har lyktes meg å oppspore to av Quislings håndgagne hjelpere fra Gimle, som bekreftet at Napoleonværelset og dietten er helt og holdent oppspinn, og at Quisling var uhyre måteholden i sin omgang med alkohol.

Det ovenfor gjengitte var intervjuvarianten. For å ta konjakken først, så heter det nå i bokform at Quisling var olm,

tværr og uten et smil når Myhre avla besøk, og at han var påfallende blek, «men riktig rød i hodet ble han da jeg konfronterte ham med alle konjakkflaskene på Gimle og uttalelser fra hans stabsjef om alkoholkonsumet», forteller Myhre.

I parentes bemerket har jeg bragt i erfaring at Quisling ikke hadde noen stabsjef, og mine opplysningskilder fra Gimle – for å si det slik – tilføyer at dersom Quisling hadde hatt en hang til alkohol, så hadde dette blitt hemmeligholdt, i hvert fall for etterforskere.

At Quisling ikke smilte til etterforsker Myhre der han i Kronprinsens kruttårn på Akershus var sperret inne på 2 ganger 3 meters gulvflate, kan jeg godt

forstå. Duoen Bratteli/Myhre har forresten latt seg forevige med kruttårnet i bakgrunnen. Hun har boken i hånden, og det er ikke vanskelig å se at det er det ofte benyttede foto, tatt under hekseprosessens mot ham som pryder omslaget.

Ovenstående er skrevet på grunnlag av Bengt Calmeyers gjennomgåelse av boken og Werner Christies anmeldelse av den. Jeg har ikke til hensikt å gå hen og kjøpe den, og grunnen er ikke først og fremst den at en vanlig lønnsstager må overveie nøye hva man disponerer til innkjøp av bøker.

Pernille

Bokhøst 1992

Hva er landssvik?

Av John Sand

Hvis jeg ikke husker feil var det Hans Olavsens som for en tid siden etterlyste en klar definisjon av begrepet landssvik.

Jeg synes H.O. Christoffersen har gitt en veldig god forklaring av hva ordet landssvik betyr. I sin bok «Fra nød til seier» skriver H.O.C., side 62:

«Han (Churchill) ga parolen, og den som ikke fulgte den måtte finne seg i å bli sett på som en sviker. Slik var det i det truede England, slik var det i det kuede Norge.»

H.O. Christoffersen var medlem av Hjemmefrontens ledelse. Dette gjør at man må ta hans definisjon alvorlig . . .

Som kjent gir vår straffelov fra 1902 i paragraf 86 ingen spesifisering av hvilke handlinger som omfattes av uttrykket «råd eller dåd.» Det gjør derimot Kriminal-loven av 1842. Denne loven gir i premisene en detaljert oppregning av forskjellige art av bistand:

«Forråder til fienden krigsfolk, landstrekning m.v. eller innlater seg i visse foretagender der i høyeste grad er farlig

for staten ved å skaffe ham krigsfornödenheder og levnetsmidler, ved å åbenbare ham rådslagninger, eller beslutninger angående krigsmaktens bevegelse, meddele ham tegninger eller beskrivelse av forsvarsverker, havner eller innløp, eller i forrædersk hensikt dölger fiendens speidere.»

Jeg kjenner Olavsens som en redelig mann. Derfor håper jeg han viser en oppriktig anger over å ha unnlatt å følge parolene til (den engelske Lord) den mann som skaffet oss 9. april.

Viking i østerled . . .

(Forts. fra s. 1)

Jeg ser ennå for meg den endeløse strøm av sivile på alle veier som førte vestover, under stadige angrep fra amerikanske og sovjetiske jagerfly. En tragedie hvor vår rolle som beskyttere ble helt illusorisk.

Skal en komme med en innvending, må den gjelde Johansens tilsynelatende negative holdning til mange av våre her hjemme som hver på sin plass og sin måte kjempet for det samme frie og rettferdige samfunn som også var frontkjempernes mål. Kanskje er det misforstått. Det er ellers med beklagelse vi leser om det opprinnelige manuskriptets sørgelige skjebne. Jeg vil anta at beretningen om *frontkjemperen* kanskje har tapt detaljer og nærhet som de konfiskerte arkene fra torvstrøkassa sikkert var fylte av.

Beretningen er allikevel frisk, levende og delvis dramatisk medrivende. En bok som bringer fortid og minner i dagen, som stemmer til ettertanke og som er et sterkt vitnesbyrd mot de fordommer og vrangforestillinger om Waffen SS og norske frontkjemper som fortsatt verserer. En bok man bør unne seg og sine.

Et håndtrykk fra . . .

(Forts. fra s. 1)

før 9. april også folkerettsstridig, slik at den tyske besettelse kommer i et noe annet lys folkerettslig sett. Men vi likte bare ikke trynet på denne Hitler og på dere som i forsøket nasjonalromantisk ånd elsket vikingers sverdfekting, marsjering. Vi ville ha sosialisme! Marx ga oss håp, Moskva ga oss mot.

Selvfølgelig var dere patrioter som ville ofre deres egne liv og en masse andres for å hindre det som vi og Vestmaktene satte alt inn på i disse årene: Å hjelpe Stalin til å stå med sine tanks 25 minutter fra Hamburg. Jalta.

Jeg tror fremtidens historielærere i gymnasene vil si det omtrent slik i slutten av en seriøs time: — Disse frontkjemperne og NS-folkene var naive som kunne hjelpe Hitler. Men den annen part var enda mer naiv som til de grader kunne gå Stalins ærender. Fjottet patriotisme og offervilje på begge sider.

Jeg er så redd for å bli skeiv-sitert at jeg gjentar: Jeg og min slekt hadde aldri noen sympati for denne primitive Hitler. Men respekt for

historiske fakta

skal en hederlig mann ha. Her er de ugiendrivelige fakta som de fleste av oss uhederlig vrir oss unna:

Hitler var på demokratisk vis valgt av folket på et klart pro-

gram. Han trodde kolossen i Øst forberedte seg på maktovertakelse av hele verden. Han trodde dette ville være en ulykke både for russerne og oss, og at kommunismen måtte stoppes med første-slag. Han trodde jøder stod ideologisk bak 1917-revolusjonen og verdensmaktendrømmene. Han begikk verdens nest største forbrytelse, han likviderte fire eller kanskje seks millioner jøder. Han satte igang opprustning, som brakte verden ut av 30-årenes standstill og ett-barnssystem. Han satte igang en krig

for å samle Europa

mot bølgen fra øst, noe som kostet 50—60 millioner mennesker livet, og bølgen fra øst kom likevel. Men resultatet av Hitlers galenskap ble nifst godt: Mange millioner gikk tapt, men enda flere ble født og fikk arbeid, levestandarden økte stort sett under Hitler før krigen og enda mere etter hans død, Europa blomstret opp etterpå og kunne endog motta millioner av pakistaner og negrer og chilenerne som takket være krigstidens oppfinnelser fikk en drømmeaktig høyning av sin levestandard. Det begynte alt med Hitlers feiltakelser i 1934, eller var det bare feil tenkt? Hva sier de åpnede arkiver oss i dag?

Jeg har foran meg en bok. Du er ikke helt den samme når du har lest den. Bare synd at det stort sett kun er vi med russisk hovedfag som kan nyttiggjøre oss

kildematerialet

som nå åpnes i øst. Det er så lite som oversettes. Boka heter *Znaj i pomnij* (Vite og minnes). Boka er utgitt i Moskva allerede 1988 på — ironisk nok — marxistideologiens forlag Politizdat (Politisk forlag). Det var den gang Gorbatsjov ville slå ned høyrefløyen i partiet for å redde resten av sin svinske ideologi. Professor A.M. Samsonov fikk oppgaven med å samle troverdige øyenvitner og samholde deres beretninger med kolde statistiske fakta fra åpnede arkiver.

Ja, dere frontkjemperne og NS-folk kan nok med noen rett si at *nå* står vår sak bedre for hver dag som går. Det ser jo ut til at Hitler og frontkjemperne gjettest aldeles riktig. *Vi skulle tas*. Og nasjonalembellet til SSSR henger fremdeles, iallfall inntil for ett og et halvt år siden, på russiske ambassader, der jeg i Oslo, Madrid, Ny Delhi, Bangkok innstendig har anmodet de ansvarlige om å fjerne denne

forbryterske provokasjon

mot den siviliserte verden, nemlig en aggressiv hammer og sigd plassert over den hele globus! Hitler plasserte ikke svastikaen sin over globusen!

En av historiens uhyggeligste ordrer er Stalins ordre nr. 227 sommeren 1942: — Familien til

Et sakkyndig svensk . . .

(Forts. fra s. 4)

nen mening om handlingens hensiktsmessighet den gang den ble utført, enn den som senere ble den rådende. Motstandspolitikken ble smått om senn oppfattet som en rettslig plikt, og Nasjonal Samling ble ansett for å svekke viljen til motstand. Kriminaliseringens inntreden skjedde ikke ved noe bestemt tidspunkt og heller ikke gjennom noe av norsk statsmakt offentliggjort direktiv, men berodde på anonyme enkeltpersoners vurdering. Det berettigede i kravet på borgernes — og enn mer på utlendingers — kjennskap til dette tidspunkt, synes diskutabelt. Årsaken til samarbeid har i regelen vært ønsket om å beholde forvaltningsorganene på norske hender mot å gjøre visse innrømmelser. Det kan neppe antas at et slikt samarbeid ble forræderi gjennom okkupasjonsrådets tid. De kommissariske statsråders tid betegner annet stadium.

(Forts. neste nr.)

Mer ja eller nei . . .

(Forts. fra s. 2)

medlemsskap i EF vil frigjøre det norske folk fra årtiers sosialdemokratisk tvangstrøye og gjøre det mulig for det å utvikle seg i skapende frihet.

Når jeg ovenfor skriver om motstand mot EF på feilaktige premisser, så mener jeg med det at man har klart å innbille mange mennesker at medlemsskap i EF vil hindre vår nasjonale utfoldelse. I virkeligheten er det jo det motsatte som vil bli tilfelle. Aldri før i historien har vi hatt slike muligheter til å vise hvem og hva vi er.

Det norske språk . . .

(Forts. fra s. 10)

kultivert norsk? Nationaltheatret skal i høst oppføre «Pygmalion». Det må være et dristig eksperiment, for yngre norske mennesker vil neppe forstå innholdet. For dem vil blomsterpiken Eliza fremstå som et ideal både i sprog og klesdrakt. Det er moderne å omarbeide gamle skuespill, så det bør lages en norsk versjon av «Pygmalion». Her erkjenner Professor Higgins at det er Eliza som snakker om den ekte og folkelige dialekt som han også går over til. Og det er ikke lenger en spøk når professor Higgins anbefaler søppelkjører Doolittle som sprogkonsulent.

Av Egil Anzjøn
Aftenposten 21/10-92.

Fattigdom

Jeg minnes norsktimene på skolen som kosetimer, timer brukt til tur eller lek. Norskundervisning hadde jeg lite av. Det er trist å erfare at det faget jeg i voksen alder har mest bruk for på skolen ble prioritert så lavt at jeg i dag føler meg språklig handicappet.

Av Kirsten Torsvik,
student, Skoleforum.

Hvorfor ble Gud . . .

(Forts. fra s. 7)

III. Gud ble også menneske for å frelse verden, slekten og den enkelte. Han kom for å frelse det som var forlapt. Han kom ikke for å dømme verden, men for å frelse den. Jesus ga sitt liv til en løsepenge for mange.

IV. Gud ble også menneske for å legge grunnlaget for den sanne glede. «... se, jeg forkynner dere en stor glede». Det var engelen triumferende budskap

ute på Bettlehemsmarkene. Den Herre Jesus er også den som ved sitt ord og ved den hellige Ånds kraft tar bort det som stenger for gleden, og det er synden i alle dens ytringsformer. Mangt verdslig og uvortes vil gjerne følge med i feiringen av julehøytiden, men ved bønne og Den hellige Ånds hjelp er der seier å vinne over det verdslige og uvortes.

V. Gud ble også menneske for å skape fred på jorden og fred i alle troendes hjerte. Gud sendte sin Sønn for ved Ham og Den hellige Ånd å sette mennesker i stand til å kjempe for fred i verden mellom nasjonale, etniske, religiøse/kristelige og sosiale interessekonflikter. Også håp og forventning vil Gud skape gjennom Sønnen.

Under denne betraktning må der utløses takk i hvert hjerte som er stille og åpen for frelsen, gleden, freden, håpet og forventningen i Kristus Guds gave.
Aner

Hvilke hemmeligheter . . .

(Forts. fra s. 7)

neralstabssjefen oberst Hatledal som flere ganger, første gang 5. april, forsøkte å bevege regjeringen til å mobilisere, men ble avvist. Oberst Sundlo i Narvik fikk ordre, for fiendtlighetene var innledet, om at det skulle skytes på tyskerne, men ikke på engelskmennene.

Selv om vi hadde «Europas dårligste hær» (Ruges uttrykk), var den ikke så dårlig at vi ikke hadde greid å slå tilbake det tyske angrep da det kom, hvis vi på det tidspunkt hadde stått fullt mobilisert. Til sjøs hadde vi kunnet regne med allierte sjøstridskrefter som var de tyske totalt overlegne. Det ville nok blitt store ødeleggelser og gått med adskillig flere menneskeliv enn det gjorde under felttoget i 1940, men da må man kunne si med Nordahl Grieg «hva hjelper å miste sin frihet og redde sin Notre Dame».

en som overgir seg, skal ikke ha alltid understreker at de var be-
mat. Mannen skal skytes ved *vissløse* ved tilfangetakelsen.
eventuell hjemkomst. Det er Og så kort til *resultatene* av
derfor lettere for oss nordmenn det som Vestmaktene støttet i
å forstå hvorfor overlevende Jalta i sitt
krigsfanger (jeg har rørende mø- *ubalanserte hat*
ter med noen av dem på mine til tyskerne. Deri fikk jo front-
årlige månedsopphold i Sibir) kjemperne våre rett: Et sovje-

MINNE FRA FØRERGARDEN

2 KOPPER MED FØRERGARDENS EMBLEM TIL SALGS.
HENV.: TLF. 02-97 72.

ETTERLYSNING

Er det noen av dere Frontkjempere som kan huske min far Birger Ragnvald Blom Bredeesen, født 21/3 1919? Adresse: Leira, Valdres. Innmeldt 8. mars 1943, i Legionen. Mulig tjeneste i Regiment Norge, Skijegerbataljonen, eller Vaktbataljonen.

Mulige opplysninger kan gis til: Bjarne Bredeesen, Løv-åsbakken 4 B, 2830 Raufoss. Eller telefon 061 90250.

ETTERLYSNING

Jeg ønsker å komme i kontakt med folk som kjente eller visste om min onkel i den tiden han var i Den Norske Legion, evt. også i tiden etter dette.

Hans navn er: Håkon Erling Gustavsen, født 1921 i Skjeberg i Østfold. Han ble dimittert fra legionen den 10. mai 1943. Deretter gikk han inn i Statspolitiet og var engasjert i forskjellig politiarbeid. Han var muligens stasjonert på Dombås da han falt på Preststulen i Vågå den 14. mars 1945.

Alle opplysninger er av interesse. Disse skal brukes i et slektsgranskningsarbeid.

Trond Gustavsen, Vensåsen, 1592 Våler i østfold.
Tlf. 09-28 74 01.

INO TAKKER

Ulrichsbergturen sist høst ga på grunn av fulltegning et overskudd, stort Kr. 8.000,-. Amund Enger har på vegne av deltagere og arrangører sendt beløpet til INO som støtte til arbeidet.

Pengene vil komme godt med. Hjertelig Takk!

VENNEGAVER

TIL «FOLK OG LAND»

Vi kvitterer denne gang for
tilsammen kr. 29.370,-.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

E. G., Arendal	Kr. 200,-
K. B., Sagstua	Kr. 1000,-
A. R., Oslo	Kr. 50,-
D. H., Gøteborg	Kr. 200,-
M. A., Ålesund	Kr. 150,-
M. B., Sørreisa	Kr. 100,-
O. H., Oslo	Kr. 500,-
R. T., Koppang	Kr. 100,-
J. S., Halden	Kr. 100,-
L. Ch., Moelv	Kr. 150,-

L. J., Oslo	Kr. 100,-
H. M. S., Kristiansand	Kr. 200,-
K. A., Bøstad	Kr. 200,-
E. H., Minde	Kr. 350,-
K. D., Loddefjord	Kr. 100,-
H. G., Hafslundøy	Kr. 150,-
A. S. K., Eldanger	Kr. 500,-
M. U., Kristiansand	Kr. 150,-
L. G., Sande	Kr. 25.000,-
I. V., Dovre	Kr. 70,-

tokkupert Øst- og Sentral-Europa. En tilbakevenden til Mid-delalderen. Og i Sovjet selv etter 74 år: Russerne begynte som nr. 9 i verden hva angår levestandard i 1917, ikke dårlig. Etter rørende «forståelse» av appeasement-politikere som Willy Brandt og norske sosialister, som bare utsatte marxismens død i Sovjet, er fakta disse: Ingen oppblomstring på noen positive områder slik som etter Hitlers død. Et Russland satt tilbake, en forgiftet jordbunn, de europeiske skoger uthogd, oljereserver uttømt for å bringe også Viet-Nam, Etiopia, Angola, Kuba ned på russisk sultenivå, en befolkning der samtlige har åndelige skader etter 74 års terror og av-venning med å sørge for seg selv, nervøsitet, oppgitt-het, apati.

Kan det trøste noen bitre norske frontkjempere og NS-folk fra 1940—45, så sier jeg det her: Ja, jeg skammer meg over å ha vært ensidig tenkende jøssing og oppofrende partimedlem (NKP til 1964) . . . Så får vi prøve og forstå hverandre. Det er det INO tappert prøver på med små midler.

En redelig bok . . .

(Forts. fra s. 1)

var Quisling helt overbevist om at sluttoppgjøret ville komme mellom Tyskland og Sovjetunionen, noe som også viste seg å være riktig. Noe verre en sovjetisk seier i verdenskrigen kunne Quisling ikke forestille seg. Resultatet ble da også at et betydelig antall europeiske land i 45 år etter den sovjetiske seier ble liggende undertrykt av kommunismen. At Norge slapp en slik skjebne, er langt på vei en geopolitisk tilfeldighet.

Dahl har med en rekke av disse

Quislings tankeganger, men min innvending er altså at Dahl ikke sammenfatter dem slik at de blir alment forståelige.

Så kom altså tyskerne såvidt de vestallierte i forkjøpet med sin okkupasjon av Norge. Hvorvidt desembermøtet mellom Quisling og Hitler var den opprinnelige impuls til besettelsen, har jeg forstått at en annen medarbeider vil behandle i neste nummer, så det lar jeg ligge. Det som faktisk hendte, var som

kjent at Quisling dannet regjering og tilbakekalte mobiliseringsordren. Det første gjorde han for å etablere en suverenitetsbærende instans som kunne hevde norske interesser overfor okkupanten. For tilbaketrekkingen av mobiliseringsordren hadde han flere grunner. For det første visste han bedre enn de fleste hvilken elendig forfatning forsvaret befant seg i, og at kamp ville bety helt formålsløst å forspille unge nordmenns liv. For det annet visste han at Nygaardsvold-regjeringen ville basere seg på vestalliert hjelp. Det var bare det håp som ga dem mot til å kjempe. Men dermed oppsto igjen faren for at Norge skulle bli kampplass for stormaktene, slik Quisling hadde fryktet. Heldigvis viste det seg at de vestallierte ikke var i stand til å utnytte den sjanse som Nygaardsvold-regjeringens militære motstand hadde gitt dem. Det bekreftet på sin side at tyskerne sannsynligvis ville ha kastet de vestallierte ut om de vestallierte hadde kommet først.

Legg merke til at alle Quislings tanker dreide seg om å forhindre en forferdelig katastrofe for Norge og det norske folk. Ingen som er i stand til å følge de ovenstående resonnmener, vil kunne bestride det.

Quisling handlet ut fra disse resonnmener, og det er det som i manges øyne gjør ham til forræder. Spørsmålet er imidlertid hvor langt en borgers lydighetsplikt overfor en regjering bør gå, uansett hvor demokratisk den måtte være valgt. Skal det være prinsipielt forbudt å

forhindre en katastrofe

når man ser den komme uten at ens regjering oppfatter det?

Quisling ga i Høyesterett uttrykk for at det formaljuridisk var mulig å dømme ham for forræderi. Men hvem forrædde han i tilfelle? Jo, selvfølgelig regjeringen Nygaardsvold, men etter NS-folks mening på ingen måte *det norske folk*. Han svek slett ikke *oss alle*, Dahl!

Noe av det som skuffer meg mest i boken, er følgende avsnitt: «Han som for sine tilhengerne hadde stått som selve inkarnasjonen av saklighet, lys og moral, ble for sine dommere en omgølsenes og halvsannhetenes lite heroiske representant, en tiltalt som i sitt selvforsvar stadig kom til å gjøre en unnvil-

kende og tidvis litt ussel figur.»

Dahl har ikke annet grunnlag enn jeg til å uttale seg om dette, nemlig det stenografiske referat av rettssaken. Jeg kan ikke se at det gir ham noe grunnlag for å uttale seg som han gjør, det så meget mer som han innrømmer at lagmannen oppførte seg helt uanstendig overfor Quisling, og at den medisinske behandling satte Quisling meget tilbake. Grunnen til Dahls holdning er nok den at han selv aldri har stått som tiltalt i en landssviksak. Han vet ikke i hvilken grad såvel handlingsforløp som motiver ble forvrengt både av dommere og aktorer. «Nei, ikke på den måten», pleide Quisling selv å si under rettssaken. Nettopp. I ni av ti tilfeller forholdt det seg ikke slik som det ble fremstilt da vi sto for retten. Når man påpekte det, ble man hånet og nettopp beskyldt for omgøelser og for uberettiget å unnskyldte seg. Vi ble rett og slett aldri trodd.

La meg også ta med et par positive punkter: Det følgende likte jeg: «Sterk i ordene, mild i saken, det slo medarbeiderne som hans typiske stil. Etter å ha tordnet og truet utad gikk han gjerne med et stille smil inn for lempelige tiltak innad. Til tross for alle de offentlige truslene om hva NS for eksempel ville gjøre med «jøssing-terroren», visste de innvidde at han bestemt mot-satte seg enhver form for «mot-terror» mot jøssingene, og holdt igjen overfor bevegelsens aktivister . . .» Så sant, så sant. Det er Quisling i et nøtteskall!

En annen meget

positiv sak

er at Dahl har funnet frem til sannheten om den hittil så utskjelte lov om inndragning av jøderes eiendom. Han bekrefter at loven ble utstedt for å forhindre at tyskerne stakk avgårde med denne eiendom, og at det ble tatt så godt vare på de beslaglagte verdier at tilbakeføringen til de riktige eiere etter okkupasjonen gikk meget greit. Hele NS' behandling av saken la opp til en slik tilbakeføring.

Jeg skulle gjerne ha tatt opp en rekke andre punkter fra boken, men jeg forestiller meg at redaktøren allerede vrir sine hender fordi anmeldelsen er blitt så lang. Isteden vil jeg i senere nummer kommentere enkeltemner som boken tar opp. Det er allerede et slikt innlegg i dette nummer.

La meg til slutt bare konstatere at Hans Fredrik Dahl har nedlagt et enormt arbeide for å kaste lys over Quisling og hans levnet. Om det ennå er langt igjen til en beskrivelse av Quisling som vi NS-folk vil undersøke, så må jeg bare igjen konstatere en redelig vilje hos Dahl til å yte mannen rettferdighet. Det er betydningsfullt selv om det ikke helt ut er lykket.

Julegaven 1992

SURNADAL I KRIG

Memoarer av Arne Årnes.
2. økede utgave

Om nøytralitetsvakt, mobilisering, felttog, okkupasjon, brave krigere, folkeliv i bygda og på riksplanen. Ny innstudering. Fortalt i gaunerstil.

Da jeg har ført dagbok fra 1936 og til nå, er jeg mindre belastet med interessebetont erindringsforskynning.

Fåes hos Arne Årnes, 6650 Surnadal. Pris: 100 kroner. Fritt tilksendt.

Hvor godt er tyve prosent?

I TV-Norges diskusjonsprogram *Klar tale* onsdag 28. oktober ble seerne bedt om å ringe inn sin mening om hvorvidt det var riktig å skyte Quisling eller ikke. Flere tusen reagerte på oppfordringen, og resultatet ble at åtti prosent svarte ja og tyve prosent nei.

Hans Fredrik Dahl, som deltok i programmet, mente at nei-svarene lå overraskende høyt, og vi er tilbøyelig til å være enig med ham. Selv om vi må gjøre et fratrekk for prinsipielle dødsstraffmotstandere, er det likevel ganske oppløftende at en såvidt stor del av befolkningen etter mange tiårs hets innser at Quisling ikke var alle tiders skurk, men tvert imot en fedrelandssinnert mann som gjorde sitt beste for sitt land i en vanskelig tid. Kanskje er Folk og Lands førtiårige virke i ferd med å vise resultater.

Innvandringspolitikken

Av Erik Gjems-Onstad

Det var med undring jeg leste Eva Finstads honnør til Anette Thommessen og Khalid Salimi. Fordi de endelig innrømmer at innvandrere i mange tilfeller blir bedre behandlet av våre myndigheter enn nordmenn. Dette har tusenvis av nordmenn med Folkebevegelsen mot innvandring og Arne Myrdal i spissen hevdet i årevis. Men nettopp innvandrernes representanter Anette Thommessen og Khalid Salimi har skreket opp om rasisme, og de som har hevdet at innvandrere får mer sosial støtte enn nordmenn er blitt stemplet som forbrytere og løgnere, og Høyre har jaget ledende motstandere av vår naive og dumme innvandringspolitikk fra sine rekker.

Det er allerede et år siden Rune Gerhardsen ropte ut et varsko, og Erik Solheim flykter fra Grünerløkka. Nå endelig våkner noen i Høyre og roser innvandrernes fremste propagandist, som har funnet at de må innrømme noen av meningsløshetene.

La oss håpe at også Høyres ledelse er blitt moden for å drøfte vår innvandringspolitikk fordomsfritt.

I dag bruker vi årlig milliarder av kroner på å ta imot noen tusen kvoteflyktninger, asylsøkere og andre innvandrere i Norge. Dette er en underlig form for hjelp til verdens 20 millioner flyktninger. Hvis vi i stedet for hvert år å ta imot kvoteflyktninger og noen tusen som har ressurser til å skaffe seg billett til Norge, fordelte det samme antall milliarder kroner, som vi nå bruker på disse få, til samtlige 20 millioner flyktninger i verden, ville ikke en eneste behøve å sulte ihjel. Og hvis flere land gikk inn for en slik linje, ville standarden i FN's flyktningeleire kunne heves slik at ingen flyktning behøve å lide nød.

En likeverdig støtte til alle nødlidende flyktninger i verden — i stedet for å ta noen til Norge — ville vel også være i mer harmoni med de læresetninger om likhet og rettferdighet som vi ellers er blitt opplært til.

(Asker og Bærums Budstikke)

Venstrevridd NRK

Av Gunnar Øi

Finnes det bare én toneangivende avis i det sørøstlige Norge? Dette inntrykket sitter man igjen med ved å lytte til Østlandssendingen.

Sent og tidlig får man opplyst hva «Klassekampen» mener om likt og ulikt. Selvfølgelig bidrar dette til å forenkle redigeringen i Østlandssendingen: Alt stoff er

på forhånd venstrevridd!

Dessverre er holdningen symptomatisk for store deler av virksomheten på Marienlyst. Vi var mange som i sin tid beundret et nøytralt, sannhetkjærlig og vederheftig NRK. I dag er situasjonen den stikk motsatte. Man spør uvilkårlig seg selv: Hvilke baktanker har statsmonopolet i hvert enkelt tilfelle med presentasjonen av stoffet?

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Tirsdag og onsdag kl. 11—15.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1
Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Vi kunne ha unngått Terboven

Av Hans Olavsén

I sin Quisling-bok nr. 2 gir Hans Fredrik Dahl en helt korrekt fremstilling av hva som skjedde i Oslo i dagene 9.—19. april 1940, men han unnlater å trekke den logiske og korrekte kanklusjon at fordi Quislings regjering ble felt, fikk vi Terboven.

Quisling fylte et utålelig politisk tomrom da han dannet sin 9. april-regjering. Tyske tropper hadde inntatt alle landets viktigste byer, men det fantes ingen norsk myndighet som kunne avbalansere dem og hevde norske interesser overfor okkupasjonsmakten. Det er klart at tyskerne ønsket å ha en regjering å holde seg til. Derfor altså Hitlers umiddelbare godkjennelse av Quisling-regjeringen da han fikk høre at Nygaardsvold-regjeringen hadde flyktet fra hovedstaden.

Det som dessverre deretter skjedde, var at politiserende klikker — en som besto av biskop Berggrav, høyesterettsjustitiarius Paal Berg og fylkesmann Christensen (alle embets-

menn) og dessuten Victor Mogens og den frafalne J.B. Hjort med følgesvenner — bearbeidet den tyske sendemann med allslags argumenter for å få ham til å fjerne Quisling-regjeringen. Isteden fikk man et av Høyesterett oppnevnt Administrasjonsråd, altså ingen regjering, men et forvaltningsorgan.

Dahl skriver helt korrekt: «Han (Quisling) mente at hans egen regjering, tross sin ufullkommenhet, var bedre enn administrasjonsrådet i alle fall på ett, avgjørende punkt; at den var en regjering, et suverenitetsbærende organ, ikke et forvaltningsorgan. (...) Når han da måtte gå, gikk også Norges selvstendighet tapt.»

Sendemann Bräuer og Hitlers utsending, Habicht, spilte et høyt spill. De lot det inntrykk festene seg hos deres overordnede at Administrasjonsrådet var en regjering. Da Hitler oppdaget at dette ikke var tilfelle, ble han rasende. Begge de to herrer måtte melde seg til fronttjeneste. Habicht falt, og Bräuer havnet i langvarig russisk krigsfangenskap.

Men én ting er disse to herrers kranke skjebne. Noe langt verre var hva deres handlinger kom til å bety for Norge. Resultatet av Hitlers raseri var at han den 19. april utnevnte Josef Terboven til allmektig Reichskommissar i Norge. Hadde Quisling-regjeringen fått fortsette, ville vi antagelig ha fått en tysk representant med de samme begrensede fullmakter som dr. Best i Danmark. Han hadde ikke som Terboven det fulle herredømme over den sivile forvaltning.

Herrerne Berggrav, Berg, Christensen, Mogens, Hjort og deres likesinnede bærer et tungt ansvar og er direkte skyldige i de skader Terboven-styret påførte det norske folk. Det som ytterligere belaster dem, er at de for å bli kvitt Quisling, ga Bräuer og Habicht løfter de måtte vite de ikke kunne holde. De garanterte nemlig at om bare Quisling forsvant, ville krigen i Norge opphøre. Det var dette argument som fikk Quisling til å gå med på å trekke seg. Noen fred ble det som kjent ikke før to måneder senere.

DET NORSKE SPRÅK

Vi har ved flere anledninger pekt på den kritikkverdige behandling av språket vårt i politisk sammenheng. Nedenstående to leserinnlegg viser det de fleste interesserte vet: Problemet er almenngyldig.

De unge og sproget

Norske ungdommer er dårligere til å lese enn jevnaldrende i nesten alle andre europeiske land. Dette resultat vakte endel oppsikt i juli måned, og det ble gitt noen kommentarer. Men var det noen som påpekte realitetene? Norske ungdommer behersker ikke et norsk sprog som både er deres talesprog og skriftsprog. Det er flere år siden en professor ved NTH uttalte: — Norske studenter mangler evnen til å uttrykke hva de kan og hva de mener, og det gjelder såvel muntlig som skriftlig. En professor på et annet område sier i dag: — Studentene mangler forståelse for sprog. De har aldri lært et konsist norsk i skrift og tale, og det gjør det meget vanskelig for dem å lære et korrekt engelsk eller annet sprog.

Barn og ungdom leser mindre enn før, men de hører desto mer. Hvor kan de høre korrekt og

(Forts. side 8)

KONGESPEILET - et nasjonalt hovedverk

Av H. K.

Et av de store verk i norsk litteratur er Kongespeilet, *Konungs Skuggsjå*, som i formen er en samtale mellom far og sønn, nedskrevet av sønnen. Verket er antagelig ment som en rettleiding for kongen, noe kongen kunne spille seg selv i. Lignende verk finnes over hele Europa, men Kongespeilet er et helt selvstendig arbeide, hverken noen oversettelse eller kopi.

Professor Fredrik Paasche hevder i sin litteraturhistorie at verket må være skrevet i 1261/62 av erkebiskop Einar Gunnarsson, som av paven fikk følgende attest: «Rikt utrustet med boklig lærdom og fremragende ved sine seders adel.» Einar far og antagelig «faren» i boken var trønderlagmannen Gunnar, en av de fremste menn i landet i sin tid.

Boken er egentlig lagt opp i fire deler med råd til henholdsvis kjøpmannen, kongen, presten og bonden, men verket er ufullført, antagelig fordi Einar døde i 1263. Derfor mangler de to siste delene.

Kjøpmannens del er meget godt skrevet og interessant nok,

men det er først og fremst kongens del som inneholder ting av mer prinsipiell verdi.

Kongespeilet har f.eks. en god del å si om hvem som bør tas opp til hirden, det vil i praksis si hvem som skulle være landets ledere ved siden av kongen. Å spørre etter ætt og rikdom er for lite. Det må også spørres etter mot og høviskhet og de beste seder, heter det. Høviskhet er i det hele tatt et sentralt begrep i boken.

Et emne som tar stor plass, er begrepet «uår i folket», noe som i høy grad angår oss i dag. Ordrett heter det: «Men om det blir uår i folket eller i landets seder, da følges det av de aller største skader, for ingen kan kjøpe fra andre land hverken seder eller manneveit, om det ødelegges eller spilles det som før fantes i landet —». Ord til grundig ettertanke!

Ellers finnes det en lang rekke råd om godt styre av landet. Kanskje burde en oversettelse sendes våre politikere?

Kongespeilet finnes bevart i såvel norske som islandske skinnbøker, som tildels er meget vakkert utstyrt.